

GENERAL ALEVRA

După trei ani

OPERA
GENERALULUI MĂRDĂRESCU

BUCUREȘTI

Atelierele grafice **SOCEC & Co.**, Soc. Anon.

1925

231204
GENERAL ALEVRA

Inv. A. 59.414.

După trei ani

1947

OPERA

GENERALULUI MĂRDĂRESCU



BUCUREȘTI

Atelierele grafice **SOCEC & Co.**, Soc. Anon.

1925

CUVÂNT ÎNAINTE

O națiune trăeșe prin forța armatei sale; o armată trăește la rândul ei, prin forța morală a națiunei pe care o întrupează. În înțelesul acesta, formula că „fiecare țară are oștirea pe care o merită“, ne apare un adevăr de nediscutat.

Sunt însă împrejurări, când ridicându-se mult deasupra mijlociei timpului și a contemporanilor săi, un om poate da țarei sale o organizație militară, care să însemne ceva mai mult decât legitimizele așteptări.

Din nenorocire însă se poate vedea și contrariul: Un om, un singur om, poate face atâta rău și răspândi în jurul său, conștient sau nu, o așa atmosferă de lăncezeală intelectuală și morală, încât, oștirea slăbită, nepregătită și dezorganizată sufletește, să nu mai fie „armata pe care o merită o țară“.

Când pentru întâia oară am rostit, în coloanele ziarului „România“ cuvântul celei mai cinstite, mai curate și mai românești îngrijorări, în fața marei crize pe care o străbate oștirea noastră de peste trei ani, eram însuflețit de acest adevăr. Astăzi am sufletul liniștit: Am arătat opiniei publice tot ce era de spus.

În împlinirea acestei datorii, dureroasă dar cate-

gorică pentru un fost oștaș care a colaborat cu devotament și cu dragoste la o organizare de pace și de războiu a armatei noastre timp de 10 ani; nu am pus nici patimă, nici considerente personale, nici gânduri nemărturisite. Nu am pus patimă după cum n'am pus considerente personale, căci niciodată nimic nu m'a despărțit de D-nul General Mărdărescu.

În cariera noastră, în rarele prilejuri când ne-am întâlnit, n'am depășit cadrul formulelor protocolare; iar mai târziu, niciodată n'am avut nimic să-i solicit, pentru că D-sa să aibă prilejul să mă refuze sau nu.

D-sa avea deci dreptul la toată neutrala mea indiferență. Eu am făcut însă chiar mai mult. La începutul Ministeriatului său, cu suflet deschis, m'am dus să-i vorbesc de ceiace armata aștepta de la D-sa.

Răspunsul pe care mi l'a dat atunci, ca și activitatea sa de mai apoi, m'au făcut să înțeleg cât de departe era omul acesta de sarcina sa, și cât de profund era dezechilibrul între puterile sale sufletești și intelectuale și între imensitatea operei ce era de realizat.

Iată de ce duc împlinirea datoriei până la capăt.

Adunând articolele mele publicate în ziarul „România“, încerc să dau tuturor, specialiști sau profani, oameni de bine însă și cu dragoste de țară, elemente după cari vor putea să judece un om și opera sa, cum și mai ales de a cunoaște tot amarul unei stări de lucruri în cea mai curată lumină a adevărului.

Adevărul acesta e dureros. Și nu mă sfiesc să-l sbuliniez în mărturisirea cinstită că, haosul moral desăvârșește azi mizeria materială a armatei, după cum nepregătirea suficientă pentru un războiu vii-

tor, agravează neînzestrarea oștirei cu tot ceiace tehnica modernă impune unei armate moderne.

A nu progresa, înseamnă a da înapoi, prin faptul că alții merg înainte. Dacă numai aceasta ar fi lacuna operei de trei ani de guvernare a D-lui General Mărdărescu și ea, ar însemna o adevărată crimă, comisă cu împrejurarea agravantă a vremurilor hotărâtoare pe care le trăim.

De câteva săptămâni, Ministrul de Războiu biciuit de spectrul răspunderii încearcă, să aibă și alte preocupări de cât acelea ale celei mai nenorocite biurocrații. În câteva luni însă nu se pot repara greșelile mai multor ani și mai ales când risipești banul statului fără milă și fără pricepere peste hotare.

Regele și țara au dreptul să se poată încrede în cel mai însemnat instrument al independenței și al prosperității noastre politice: „Pe Oștire“.

Oștirea aceasta suferă azi, suferă tare. și privește cu îngrijorare ziua de mâine.

Iată de ce opinia publică e datoare, ca odată cu sancțiuni, cel puțin morale pentru trecut, să deslușească adevăratele remedii pentru viitor.

1 Februarie 1925.

General ALEVRA

Fost subșeful Statului Major General
al Armatei

OPERA GENERALULUI MĂRDĂRESCU

I

După trei ani de glorioasă domnie, ora sfârșitului se apropie.

În asemenea împrejurări, datini străbune cer omului, întru iertarea nelegiuirilor făptuite, să se spovedească creștinește.

Se pare însă că acela care, cu deșartă îngâmfare și nepricepere, a lucrat cum nu se poate mai bine la demoralizarea și la dezorganizarea armatei, nu înțelege nici rostul acestei utlime datorii.

În locul lui să-o facem deci noi, Marelui Duhovnic care e opinia publică a acestei țări, și să-i spunem fără a ascunde nimic toată măsura răului.

Patriotismul adevărat nu înseamnă a te ascunde ca struțul și a nu privi realitatea în față.

Datoria cetățeanului luminat și conștient este de a cere îndreptare, însemnând răul, iar nu de a împărți certificate de bună purtare furate poate de înșelătoare aparențe asupra unei stări de lucruri pe care nu o cunoști, sau într'o chestiune pe care nu o înțelegi...

Cu riscul de a fi învinuiți de anume ziare de a fi detractorii armatei, noi vrem să apărăm această

armată contra primejdiei din ce în ce mai mare la care o expune politicianismul liberal de astăzi și nepriceperea ministrului de războiu; acea de a nu fi în stare în cazul războiului viitor să dea țării capacitatea de apărare, la care are dreptul să se aștepte un stat de 18 milioane de locuitori, așezat pe bogatele plaiuri ale Daciei.

Sunt exemple de acum istorice, care să ne arăte realitatea unei asemenea primejdii.

În ajunul războiului dela 1870, ministru de războiu francez de atunci, Mareșalul Leboeuf — de tristă memorie — s'a crezut în drept să declare în plin parlament: „Nu ne lipsește nici un nasture dela ghetetele soldaților“.

A doua zi, dezastrul militar a confirmat tot haosul dezorganizării armatei franceze.

Franța însă avea să mai pătimească. E se vede scris în ursita popearelor latine, ca învățăturile faptelor să convingă cu greu pe oameni.

Și astfel, numai cu 10 ani înaintea marelui războiu, se deslănțui în viața politică a Republicei, acea furtună nenorocită a demagogiei radicalismului învingător.—

Toate formulele cele mai confuze ale unui pacifism nehibzuit, găseau crezare și susținători și toate utopiile antimilitariste deveneau realități pe buzele unor politicieni fără suflet și fără conștiință.

Franța renunța la orice revendicare teritorială, renunța la Alsacia și Lorena, renunța la propășirea imperiului ei colonial, numai și numai să nu facă războiu, spre a-și continua nesupărată bucătăria politice sale interne.

Și astfel în timp ce Germania lui Moltke și a lui Schlieffen pregătea o armată formidabilă, Franța,

în care destrăbălarea politicianismului înlocuia orice doctrină de Stat, o dezorganiza pe a sa.

Încetul cu încetul, ea cădea dela rangul de mare putere militară în Europa, spre a aluneca pe panta care duce la dezastru.

Oameni ca generalul André, creatorul faimoaselor fise care decideau de soarta ofițerilor și care a lăsat avansarea acestora la discreția lojilor masonice sau ale politicianilor de provincie, aveau să distrugă sufletul armatei franceze.

Iar alți miniștri de tot atât de tristă memorie, ca generalul Gauthier și bancherul Berteaux, cari pentru a complace unei majorități radicale, economiseau ban cu ban, desființând regimente, reducând solde și efective, dezarmând câmpuri întărite, desființând arsenale, oprind fabricația materialului de războiu; paralizând într'un cuvânt toată viața și tot progresul oștirii; complectau haosul moral, cu operelor de distrugere materială.

Căci armata pentru a fi la înălțimea vremurilor, trebuie să ție pas cu vremea; ea trebuie să fie o sinteză a tuturor străduințelor, a artei militare, a științelor tehnice, a culturai răspândite în masse. Altfel ea nu este o armată, ci o gloată.

Și ce scump era să plătească Franța inconștienta acestei politici de acum 15 ani și deșărtăciunea bolnavă a atâtor miniștri de războiu, cari s'au făcut unelta politicianilor spre a distruge armata.

Dacă Franța totuși a biruit, să nu căutăm deslegarea minunii, acolo unde ea nu poate fi. Formula atribuită Mareșalului Joffre:

„Preparer la guerre pendant la guerre c'est la vérité tragique de notre histoire“, e elocventă spre a ilustra viitorul care ni s'a rezervat nouă a doua oară.

Numai că România nu are oceanul la coastele ei, nu are industria Franței, nu are forța ei economică și nu are Anglia la 40 kilometri.

România trebuie să se încreadă numai în puterile ei proprii.

A fi îndurat calvarul nepregătirei noastre în 1916 și a fi preparat războiul în timpul războiului în 1917, și aceasta datorită aceluiași oameni politici, nu înseamnă oare o lecție dureroasă și scumpă a istoriei?

Oare ca Franța radicală de la începutul veacului, noi nu vrem să ținem seamă de învățămintele trecutului apropiat?

În locul fișelor Generalului André, noi punem astăzi cazierile secrete și scrisorile anonime din sertarele d-lui General Mărdărescu; în locul economiilor și reducerilor de armamente și solde ale miniștrilor Gauthier și Berteaux, noi punem toată politica de reduceri și economii meschine a aceluiași Ministru de Războiu, desființările de regimente, soldele de mizerie ale ofițerilor, alocațiile de inaniție ale soldaților, dezarmarea înceată și metodică a armatei prin uzarea materialului de luptă care nu se înlocuește, încoronată în mod strălucit de exploziile atâtor depozite de munițiuni în care se prăpădesc odată cu miliardele noastre și ultimile cartușe ale țării.

Și dacă opera politicianismului radical francez, avea cel puțin scuza unei doctrine pacifiste și democratice, la noi dezagregarea oștirei, opera d-lui General Mărdărescu, se face la adăpostul principiilor de naționalism intransigent ale partidului liberal, într-o vreme când toți guvernânții ne vorbesc mereu de primejdia care poate veni dela răsărit.

O fi văzut un ilustru istoric o companie frumos

îmbrăcată, făcând frumos paradă la Văleni — cea ce l'a îndreptăţit să dea certificate de bună purtare omului de bine —; să ştie însă ţara întreagă cu un ceas mai devreme cât nu e prea târziu, că armata sărăcită, merge spre dezorganizare şi demoralizare, în vremurile cele mai grele ale istoriei sale.

Căci ori-ce ar crede şi ori-ce ar spune d-nul Ministru de Războiu General Mărdărescu, soldatul român nu se poate bate cu pumnul!...

30 Octombre 1924.

II

Opera legislativă și de conducere a armatei

Niciodată un Ministru de Războiu nu a avut la noi în țară o ocaziune mai frumoasă de a-și fi putut lega numele său, de o operă de reorganizare atât de vastă a armatei, a doua zi după marele războiu și după înfăptuirea unității naționale.

În adevăr, scurt timp după venirea d-lui General Mărdărăscu în capul departamentului războiului, s'a pus în discuțiune chestiunea modificării constituției.

Toate instituțiunile prin reprezentanții lor autorizați și-au arătat doleanțele lor.

Numai armata nu avea pe nimeni. Acest frumos rol, revenea de drept d-lui Ministru de Războiu. Atunci era momentul să se prevadă în noua constituție principii relative la organizarea Comandamentului de Căpetenie ast-fel ca oștirea să fie scoasă cu totul de sub influența luptelor politice și tot odată să se asigure *permanența și continuitatea* în conducerea superioară a armatei.

Dar nimic nu s'a făcut și aceiași stare de nepreciziune care exista în vechea constituție, a rămas și pentru viitor.

D-nul General Mărdărăscu s'a simțit foarte fericit

ca în schimbul abandonării intereselor oștirii, să primească blidul de linte — un loc de senator pe viață prevăzut în noua constituție special pentru D-sa — pe care Guvernul i-l întindea drept compensație morală.

Urmările faptului că chestiunea Comandamentului de Căpetenie a rămas nesoluționată prin noua constituție, se resimt deja cu atât mai greu că ea nu mai poate fi rezolvată pe cale de legi ordinare.

În afară de aceasta, experiența marelui războiu dovedise că în întreaga alcătuire a oștirii noastre, existau lacune și că se impuneau mari reforme.

Era deci nevoie să se întocmească un nou statut militar, formând un tot armonios, menit să dea o nouă îndrumare armatei.

Ast-fel au procedat toate armatele îndată după războiul mondial, atât cele vechi, ca armata franceză și italiană, cât și cele cari luaseră de curând ființă ca armata cehoslovacă și polonă.

Numai la noi, D-nul Ministru de Războiu, a venit în sesiunea parlamentară trecută cu niște crâmpoie de legi disparate, fără a urmări un plan de ansamblu comun.

Este cunoscut modul cum au trecut aproape toate acele legi prin parlament, fără nicio discuțiune și cum mai cu seamă au fost votate prin surprindere odată cu legile de duzină în câte o ședință de noapte a Camerei sau Senatului.

Am arătat la timp și în mod amănunțit prin coloanele ziarului „România“, cum cele trei legi votate în sesiunea parlamentară trecută, adică: Aceia a organizării Consiliului Superior al Apărării Țării, a organizării armatei și legea de înaintare, au fost prezentate corpurilor legiuitoare complet nestudiate; dovedind încă odată că d-nul General Măr-

dărărescu era cu totul străin de asemenea chestiuni și mai cu seamă că D-sa este departe de a cunoaște cele mai elementare principii de Organică militară, asupra cărora nu a meditat niciodată și pe cari le-a călcat în picioare.

În realitate, cele trei legi arătate mai sus, ast-fel cum au fost votate nu constituie nici un progres pentru oștire.

Un fapt însă și mai grav. În opera aceasta de re-organizare a armtei, ca și atunci când se construiește o clădire, era natural să se înceapă cu temelia, adică trebuia prezentat parlamentului în primul rând, acele legi care puteau da posibilitatea de a se ști câți oameni și câți ofițeri vom avea în caz de războiu.

Se impunea deci ca opera de organizare a armtei să înceapă cu legea de recrutare și legea poziției ofițerilor.

În adevăr, numai prin votarea acestor două legi se putea cunoaște elementele — soldați și ofițeri — pe care țara prin reprezentanții săi legali înțelege să puie la dispoziția armatei.

Abia în urmă se putea păși la alcătuirea unei noi legi de organizare a armatei, la o nouă lege de înaintare și la o lege a Consiliului Apărării Naționale.

Dar votarea în primul rând a celor două legi arătate mai sus, se impunea și din alt motiv: Prin ali-pirea noilor teritorii, s'au primit în armata noastră grade inferioare și ofițeri cari aparținuseră fostelor armate austro-ungare și ruse.

Care este situația juridică — sprijinită pe un text de lege — a unor asemenea oameni?

Pe ce baze s'au stabilit gradele și vechimea ofițerilor primiți din aceste armate? Care sunt drepturile lor la pensie?

Asemeni chestiuni, de o așa mare importanță, nu pot fi soluționate pe cale de regulamente, ordine, sau decizii Ministeriale, pentru că ele implică mari obligațiuni din partea statului, și nu pot fi tranșate altfel, decât în puterea arbitrarului, doritor și aci de face operă de favoritism politic... așa cum s'a și făcut.

În loc de a se crea deci un statut de modernizare și descentralizare a armatei, D-nul General Mărdărescu a agravat boala de care suferea oștirea noastră înainte de războiu: Serviciile centrale ale Ministerului de războiu, înghit zi de zi un număr tot mai mare de ofițeri. Sunt sute de generali și ofițeri superiori (nu mai facem socoteala ofițerilor inferiori și a funcționarilor civili) care și irosesc puterile și activitatea în cea mai nenorocită birouerație militară.

Din acest punct de vedere, deși armata prin organizarea ei și prin erarhia Comandamentelor, ar putea fi instituită cea mai descentralizată și cea mai ușor de administrat, ne înfățișează astăzi cel mai monstruos departament ministerial. Peste 10 vaste clădiri coprind în momentul de față labirintul Ministerului de războiu, în care personalul constituie o mare armată, iar numărul dosarelor adevărați munți de hârtie.

Cu adevărat, d-l Ministru de războiu, este un om muncitor: Dela 7 dimineța până la 10 seara, el stă nedeslipit în fotoliul său. Ce păcat însă că această activitate reprezintă o adevărată plagă pentru oștire. Ea se reduce la a pune mii de rezoluții steriotipe pe hârtii, de a distribui cu precizie de ceasornic sancțiunile cele mai pătimase asupra corpului ofițeresc, bătut de soartă și urgisit de oameni ca d-l g-ral Mărdărescu.

Nici un orizont, nici o idee, nici o dâră de lumină, care să te facă să deslușești ceva pozitiv în opera și în uriașa activitate de funcționar a Ministrului, care stă în fruntea armatei.

Cum să ne mirăm atuncea că o instituție la care capul se dilată, până la a deveni enorm de mare, vedem cum atâtea alte organe vitale se atrofiază?

In chipul acesta Marele Stat Major al armatei devine mai mult un simplu biurou de înregistrare.

Consiliul superior al armatei, o anticameră secretă a d-lui g-ral Mărdărescu, cu ajutorul și în numele căruia se comit toate păcatele și tot arbitrariul ministerial.

Iar marile Comandamente — de Divizie, Corp de Armată, etc., — palide umbre a ceea ce ar trebui să fie căpeteniile oastei, umbre rătăcitoare într-o atmosferă de praf de dosare, trăind cu frica atotputerniciei fără răspundere a Ministrului de războiu și răspunzând adesea cu tiranie în contra celor mai mici, tiraniei venite de sus.

Să ne mirăm atunci de ce opera legislativă a d-lui g-ral Mărdărescu ne apare și goală și inexistentă, iar modul său de conducere a armatei o adevărată monstruozitate?

Din nimic nu răsare nimic. Din sărăcie de idei și de sentimente nu poate naște vre-o înfăptuire pozitivă.

Și apoi ce mediu mai bun și mai prielnic pentru propășirea „regimurilor personale” caracterizate prin plătitudine față de stăpânii politici și prin despotism față de instituția însăși.

III

Opera de reorganizare a armatei

A fost se vede scris în istoria noastră, că de câte ori pirmejdia era mai mare, oamenii să fie mai mici.

Înainte războiului, găsim în fruntea armatei tot diletantismul militar al atâtor politicieni de carieră sau militari politicienizați — făcând o onorabilă excepție pentru defunctul Filipescu, — cari preocupați de toate problemele bucătăriei electorale, sau de intrigile dintre viitorii șefi ai armatei, au lăsat oștirea nepregătită pentru sarcina ce avea să-i revie.

În ce privește însă organizarea armatei pentru luptă, istoria încă recentă a primei părți a campaniei noastre constituie răspunsul cel mai elocvent. Deși Europa era de peste doi ani în flacări și războiul științific de tranșee înlocuise peste tot metodele de odinioară, armatele noastre au pornit la un războiu medieval, spre a cuceri cu „piepturile“ soldaților, ceea ce tunurile și armele de foc ar fi trebuit să doboare...

Și din acest punct de vedere însă, d-l g-ral Mărdărescu întrece azi pe toți iluștrii săi predecesori.

El face mai bine ca ei, bătând recordul dezorganizării armatei noastre. Orice profan în ale treburi-

lor militare e convins, că România Mare de azi, îndoită în teritoriu și populație față de România Mică de ieri, are o armată corespunzătoare noii stări de lucruri.

Cât de departe e adevărul! *D-l Ministru de războiu, a reușit astfel să realizeze minunea ca România întregită să aibă 63 regimente de infanterie, față de România Mică, care avea 80. Un singur lucru a sporit d-sa: Numărul Comandamentelor e mai mare, locurile de generali mai numeroase, iar serviciile administrației centrale a Ministerului de războiu sunt suprapopulate.*

Armata însă, armata propriu zisă, acea care va apăra hotarele țării noastre, e azi mai slabă în infanterie cu aproape 20 regimente decât armata din 1916.

În ce privește cavaleria, situația e aceeași. Foarfecele d-lui g-ral Mărdărescu au suprimat 7 regimente de călărași, într'o vreme când situația noastră geografică și forma probabilă a războiului viitor, ne cer imperios o forță cât mai mare de cavalerie și de aviație, spre a putea lupta cu mai multe șanse de succes, împotriva unei invazii rusești. *Se pare de altfel că politica aceasta militară de destrămarea forțelor oștirii, se pune azi prin ea însăși și prin forța lucrurilor într'o lumină de ridicol și de inconsecvență.*

E adevărat, întrebăm deci pe d. Ministru de războiu, că abia doi ani după desființarea acestor 7 regimente de călărași, necesități imperioase, opinia Marelui Stat Major și a tuturor șefilor armatei, îl silesc să se gândească azi la crearea unei noi Divizii de cavalerie?

De ce atunci, metoda aceasta nenorocită și nese-rioasă a desființărilor și reînființărilor? O singură

explicație și de astădată: Incompetență și... incoherență!

Reducând infanteria și cavaleria, s'ar putea crede că cel puțin Ministrul nostru de războiu compensează această slăbire a puterilor oastei cu o dublare a artileriei noastre. Nimic, nimic, nimic...

Războiul nu ne va fi servit nici la aceasta?

Toată opera de reorganizare a armatei se va fi redus la această amputare a forțelor noastre?

Politica antireului lui Arvinte, a înlocuit orice alt program de ansamblu. În ce privește metoda de lucru, care a avut să acopere lipsa unei idei originale de organizare și să scuze crima, care se face slăbindu-se efectivele armatei, ea s'a găsit în copierea metodelor franceze de organizare.

Și astfel d-l Ministru de războiu, g-ral Mărdărescu, s'a mulțumit doar să copieze întocmai organizarea armatei franceze și totuși cât de departe era situația noastră de a Franței, și cât de deosebite nevoile și condițiile specifice ale celor două țări.

În Franța se resimte lipsa de oameni, în schimb țara are o industrie metalurgică foarte dezvoltată.

A fost astfel logic să se compenseze lipsa oamenilor prin numărul mașinilor. Aceasta a fost motivul pentru care prin organizarea, ce a dat oștirii, Franța a redus numărul regimentelor de infanterie într-o Divizie la trei, sporind în schimb simțitor numărul mitralierelor și mai cu seamă al tunurilor, încât s'a ajuns la proporția de 11 tunuri pentru un batalion.

La noi unde lipsă de oameni nu ducem iar industria militară este încă inexistentă, d-l General Mărdărescu a găsit cu cale să reducă totuși numărul regimentelor de infanterie pentru o Divizie de la 4 cât era în trecut numai la 3. În schimb nu a

mărit cu nimic numărul mitralierilor și nici al tunurilor, atingând abia proporția de 4 tunuri pentru un batalion.

Această reducere s'a făcut de altfel cu toate că Mareșalul Foch, care ne vizitase cu câteva luni înainte, s'a exprimat categoric, că Diviziile noastre trebuie constituite și pentru viitor tot cu 4 regimente de infanterie.

Și astfel, singurul rezultat al reformelor actualului Ministru de Războiu este că s'au desființat 28 regimente de infanterie și 7 de cavalerie.

Inconsecvența și incoherența însă nu se opresc aici.

D-nul Ministru de Războiu General Mărdărescu, are resurse și soluții inimitabile și inepuizabile.

În adevăr, abia s'au desființat aceste regimente, cu tradiția formată în războiu, cu drapelele lor glorioase, cu toată gospodăria aceia complicată de care e legată o bună administrație a unei așa importante unități militare, și tot d-nul General Mărdărescu vine să reînființeze alte regimente pentru caz de războiu, de astădată însă numai pe hârtie, constituind acele Divizii fantomă, pe care și copii au ajuns să le ia în deriziune.

Fără să-și dea seamă, d-nul General Mărdărescu a reînviat în chipul acesta timpurile dorobanților cu schimbul, când atâția ofițeri stăteau în cea mai sfântă inactivitate ca să nu mai spunem altfel.

Să ne fie îngăduit a pune d-lui Ministru de Războiu următoarea întrebare: Ce fac astăzi atâția generali și ofițeri superiori afectați acelor Divizii fantomă și ce serviciu aduc ei armatei?

Să ne fie deasemenea îngăduit a reaminti cât de greu și cât de haotic apare crearea din nimic a unor unități în momentul izbucnirii războiului și

cât de imperios cer principiile cele mai elementare de organică militară ca un sâmbure efectiv, să constituie din timp de pace, nucleul tuturor unităților de luptă.

Cât de ușor și cât de logic era deci ca regimentele desființate să fi constituit sâmburile acestor Divizii, pe cari o singură semnătură ministerială le-a transformat în neant.

Să cerem însă ideii și principii de organizare d-lui General Mărdărescu? O dovadă mai mult că d-sa nu a avut nici o idee și niciun principiu când a dat o nouă organizare armatei, pot cita și următorul fapt caracteristic; în trecut existau în armata noastră brigade de infanterie, de cavalerie și de artilerie. D-sa, ca să copieze întocmai pe francezi, a desființat aceste brigade, înlocuindu-le cu Comandamente de infanterie, de artilerie, etc., pentru ca numai după două luni să revie iarăși la denumirea de brigadă!!!

O mai mare inconsecvență este oare posibilă?

Nu s'a gândit D-sa la ce impresie urâtă vor face aceste neconținute schimbări asupra întregului corp ofițeresc și chiar a gradelor infeiroare?

Nu și-a dat seama oare că prin asemenea măsuri, inferiorii vor pierde orice încredere în seriozitatea șefilor?

Când pe lângă toate acestea se mai adaugă faptul că prin noua organizare ce s'a dat oștirei, un număr nesfârșit de regimente au trecut dela o Divizie la alta, dela un Corp de Armată la altul, fără nicio normă ca niște simpli pioni pe o masă de șah, producând o perturbare și un haos de neînchipuit; suntem în drept să afirmăm cu toată tăria că *opera de reorganizare a armatei a fost în realitate o operă de dezorganizare și destrămare...*

Și consecințele ei se văd și se simt în fiecare zi

mai mult. Astfel, pentruca d-nul General Mărdărescu să rămână în bunele grații ale patronului său ministru de finanțe, efectivul bugetar al armatei a fost redus în așa proporții, încât un număr de 60.000—70.000 tineri au rămas anual fără nicio instrucție militară, în primii săi doi ani de nefastă conducere a oștirii. În ultimul an (1924) numai, s'a recurs la paliativul încorporării întregului contingent. Politica lui Arvinte însă a continuat și aci. Pentru a se face cu orice preț economiile ordonate de Ministrul de finanțe, a fost nevoie ca soldații mai vechi să fie trimiși în concedii, cari nu mai au sfârșit.

Dacă la acestea se mai adaugă nenumăratele gărzi și corvezi la care sunt supuși neconținut soldații, lesne va înțelege ori cine pentruce în ultimii trei ani de când actualul Ministru de Războiu conduce destinele oștirii, *un soldat nu face efectiv mai mult ca patru luni instrucție militară în timpul celor 2—3 ani cât se află sub drapel* și să nu se uite că 25 % din ei sunt minoritari.

Pot să-și dea seamă chiar și cei mai străini de treburile militare, cu ce fel de instrucție, armata română va merge într'un viitor războiu!

A face o asemenea operă de necompetință militară și de platitudine politică într'o țară neutrală în timpuri de liniște, e o greșală. A o face însă în România, în vremurile în care trăim, e o crimă.

Unitatea națională e de fapt numai o etapă a marelui lupte a istoriei noastre. De peste tot vrăjmașul ne pândește: Hotarul Nistrului deschis spre imensitatea stepei rusetși, însemnează uriașa amenințare a lunei slave. La apus Ungaria rănită așteaptă numai o slăbiciune la noi, pentru a încerca să reînvieze trecutul; iar la Sud ura bulgară moc-

nește tăcut în așteptarea aceluiași vremuri de revanșă.

Vom avea poate de luptat pe trei fronturi.

Aliații noștri, vor fi lângă noi cu sprijinul moral, dar oștile lor prin forța lucrurilor sunt la mii de kilometri. Vom avea astfel a ne apăra singuri și a decide singuri de viitorul nostru.

Vrând să fim o țară mare, am legat existența noastră de problema integrității noastre teritoriale, și am legat soarta țării de puterea oștirilor ei. Ne trebuie deci armata politiceii noastre externe.

Ori, armata d-lui Ministru de Războiu General Mărdărescu, redusă, sărăcită, dezorganizată, demoralizată, lipsită de tot ce e indispensabil războiului modern, nu poate fi nici de departe, armată puternică a unui stat puternic, care are de deslegat o singură problemă: *A fi sau a nu fi!*

Iată de ce cu inima de soldat și de român, îngrijorat repet că opera d-lui General Mărdărescu, e o crimă contra națiunii.

7 Noembre 1924.

IV

Situația materială a armatei

Am avut prilejul să arăt în atricolele anterioare, pe deoparte greșita concepție de conducere a armatei, a d-lui General Mărdărescu, pe de alta, opera de dezorganizare a efectivelor, de destrămare metodică și constantă a oștirii noastre, astăzi mai slabă și mai redusă în România întregită, decât în România mică din 1916...

Problema însă, complexă și greu de analizat, prezintă un aspect nou, în ceea ce privește situația materială a armatei.

Sunt în cunoștința publică lipsurile grele pe care le suferă oștirea; toți știm că ofițerul trăește în sărăcie, că soldatul suportă lipsuri grele, că oștirea întreagă nu are nimic din ceea ce îi trebuie.

Nimeni însă, decât cei cari trăesc în rândurile oastei, nu cunosc toată întinderea răului.

Căci adevărul e aproape tragic: *ofițerii îndură privațiuni care sunt menite a distruge resemnarea și bărbăția cea mai oțelită; soldatul este desbrăcat și rabdă de foame, iar oștirea în întregul ei, n'are decât o infimă parte din utilajul necesar războiului, în vederea căruia nimeni nu face nimic.*

A merge într-o cazarmă, a trece pe un câmp de in-

strucție, a sta un ceas măcar în mijlocul soldatului, trăind viața lui de muncă, de exerciții, de corvoadă, e mijlocul cel mai bun pentru a convinge pe cineva de adevărul dureros al mizeriei sale.

Imbrăcămintea lui, ruptă și murdară, a pierdut orice urmă din strălucirea și curățenia ei de odinioară. Prin mantalele găurite, vântul iernelor noastre suflă neîndurător; prin rupturile bocancilor și ale cismelor vechi, tot noroiul și toată umezeala drumurilor noastre sporesc mizeria ostașului român.

Magazinele sunt goale în ceia ce privește efectele de schimb; un stoc de războiu, anemic și acela, insuficient ca toată insuficiența conducătorului de azi al oștirii, privește ca o ironie a zilei de mâine, toată proza amară a zilei de azi.

În halul acesta soldatul român, face azi de santinelă în Ardealul unde soldații împăratului erau mândri de uniforma lor, și în Basarabia în care țărani își amintesc încă cu emoție de mândria oștenilor țărului Rus.

În halul acesta soldatul român merge la manevre, și în halul acesta duce în fiecare zi o viață mai mizerabilă și mai inferioară.

Să nu ne întrebăm însă ce mănâncă soldatul român, căci faptele vorbesc de la sine: *El trăește cu 11 lei pe zi*, adică cam tot atât cât au și criminalii din ocne. Pâinea, regimentul o plătește manutanțelor militare cu 7 lei, rămâne deci pentru alimente, adică carne, legume și grăsimi, ridicola sumă de 4 lei.

Să știe toți, toată țara, toți oamenii de bine, toți cei cari sufăr de suferințele altora, toți cei cari mai au un sentiment de umanitate și de dragoste pentru aproapele, *că soldatul țării aceștia care o apără*, și care mâine își va jertfi viața pentru ea, este hrănit

cu prețul care ar costa o gazetă și jumătate, vândută pe străzile Bucureștiului.

Da, aceasta e opera d-lui General Mărdărescu.

În loc de a cere jertfa Soldatului pe câmpul de luptă, D-sa o impune în cazărmi, trimițându-i ca dușman, anemia, conjunctivita granuloasă și tuberculoza!

În loc de a lăsa vrăjmașului sarcina de a ne seceră rândurile, D-nul General Mărdărescu lasă pe soldatul român, neînarmat în contra intemperțiilor și nehrănit, pradă tuturor boalelor și tuturor capriciilor timpului.

S'a întrebat oare cineva care e contingentul de tuberculoși pe care armata îl oferă țării, și care este răspunderea celor cari cu bună știință sleiesc puterile fizice ale tinerilor generații care trec prin cazărmi?

Oare cu o armată de umbre umane, de anemiati, de granuloși, de candidați la tuberculoză, vom apăra noi hotarele țării? *Și oare de aceia merg copii noștri în oaste, spre a fi istoviți prin inanți?*

Oricât de eroice ar fi eforturile unor coloneli tineri și inimoși comandanți de regimente, de a îmbunătăți hrana soldatului, rezultatul a fost numai iluzoriu. Din nimic nu se poate face nimic. Din 4 lei și o pâine nu poți hrăni în zilele de azi, un om care muncește, oricât de mare ți-ar fi străduința și oricât de luminoasă ți-ar fi inițiativa personală.

Cunosc încercările făcute, știu că la unele regimente, grădini de zarzavat de toată frumuseța sunt zilnic lucrate de zeci și sute de soldați. Știu că alte regimente au încercat alte sisteme, cumpărând, tăind și vânzând carnea.

La asemenea regimente însă toată energia sefilor se irosește în rezolvarea acestei unice probleme:

hrănirea oamenilor. Instrucție nu se mai poate face, nici școală pentru ofițeri nici pregătire de războiu. Oare acesta e scopul regimentelor, de a se preface în întreprinderi agricole, în cooperative de producție și de consumație, sau nu mai știu ce fel de organisme comerciale. Oare aceasta e misiunea armatei?

Și în tot cazul, nici ast-fel, nici denaturând în chipul acesta rostul oștirii, cineva nu poate împlini misionarea de a hrăni omenеște un soldat cu 4 lei pe zi.

În ceiace privește caii armatei, situația este tot atât de tragică.

Ca să conplacă patronului de la Finanțe, Ministrul de Războiu în primăvara anului 1923, a redus simțitor efectivele acestor animale, vânzând mii de cai cu prețuri derizorii de 2000—3000 lei calul, pentru ca anul acesta să înceapă a cumpăra alții, plătind de astădată câte 12.000—15.000 lei calul.

Și ce este mai dureros, caii vânduți în anul 1923, au trecut hotarele, pentru a complecta armatele străine care ne vor fi vrăjmașe în caz de războiu.

Nu numai atât, dar tot pentru motive de economie, rația de hrană a calului a fost fixată la 20 lei pe zi.

Cum cantitatea minimă de hrană ce trebuie să primească un cal pe zi este de 4 kgr. ovăz, 4 kgr. fân și 3 kgr. paie și când ovăzul costă 5—6 lei kilogramul, iar fânul 3 lei kilogramul, lesne poate să-și dea seama ori și cine, care este cantitatea de hrană adevărată pe care o primește un cal pe zi.

Din această cauză, bietele animale au ajuns în foarte multe regimente niște adevărate schelete care abia se mai mișcă; iar numărul cailor reformati (scoși din servicii) din pricina uzurei și a lipsei de hrană, în loc să fie de 10 % anual cât era în trecut, astăzi trece de 30 %.

Ce pagubă enormă pentru țară!

Dacă cu ocazia părăzirilor se văd une ori și cai frumoși, să se știe că la acele regimente nu se face instrucție, căci soldații lucrează la moșii împărțind cu proprietarii furajile muncite.

În cursul lunii trecute, s'a făcut mici manevre. Cum regimentele au trebuit să se deplaseze din garnizoanele lor, sârmanii cai, schelete, nu au fost în stare să tragă după ei căruțele, furgoanele și mai cu seamă tunurile.

Din această cauză, a fost nevoie să se recurgă la cai de rechiziții. Pot cita cazul că la o singură Divizie s'au rechiziționat 2000 de cai, tocmai în timpul sămănăturilor, din care pricină au rămas 8000 de hectare neînsămânțate cu grâu pe teritoriul acelei Divizii.

Deoarece lucrurile s'au petrecut la fel în cele 23 Divizii ale noastre, mii de hectare au rămas neînsămânțate cu grâu în lipsă de cai.

Iată cum măsuri nechibzuite și reduceri prin nimic justificate aduc o atât de mare pagubă economiei noastre Naționale, alături de marea primejdie a dezarmării noastre metodice.

Întrebarea se pune: Cine răspunde în fața oștirii și cine răspunde în fața țării?

15 Noembrie 1924.

V

Valul de mizerie care s'a abătut asupra oștirii, a trecut necruțător peste oameni și peste lucruri. Bugetul d-lui General Mărdărescu, care ca un școlar ascultător, e bucuros decâteori la sfârșitul anului financiar prezintă ministrului de Finanțe câte-va

milioane excedent, va fi însemnat desigur, calvarul cel mai crunt al armatei noastre naționale.

A primi conducerea departamentului războiului în asemenea condițiuni, înseamnă a jertfi orice considerent moral, ambiției celei mai egoiste. A arăta însă asemenea exces de zel, amputând din ceea ce înseamnă deja bugetul de mizerie al armatei și făcând economii din hrana atât de insuficientă a soldatului, este un act pe care istoria îl va clarifica fără cea mai mică indulgență.

Repet deci cu aceeași tărie, că starea materială a armatei e deplorabilă: *Soldații sunt nemâncați și neîmbrăcați, ofițerii plătiți mai prost ca un plutonier înainte de războiu, cazărmile sunt în ruină, și toată gospodăria oștirii într-o lipsă de nedescris.*

Și totuși se fac economii la departamentul războiului. Se fac economii pentru a nu se construi magazii și depozite de munițiuni, și ca astfel muniția să sară mai ușor în aer. *Se fac în numele strălucitei neprevăderi din fruntea departamentului războiului economii de câteva milioane pentru a se risipi în explozii catastrofale materiale de miliarde.*

Se fac economii hrănind soldatul cu 4 lei și o pâine, însă se trimit comisii nesfârșite la Paris și Londra, alegând persoane agreabile stăpânirii și plătinându-le cu 4—6 lire sterline pe zi.

Dacă ilustrul nostru istoric, d. Iorga, a văzut la Văleni o companie sau un batalion frumos îmbrăcat, aceasta nu înseamnă că mizeria armatei ar fi mai puțin adâncă. Toți negustorii pun în vitrine ceea ce au mai strălucitor. Ministrul de Războiu în acelaș spirit, expune spre vedere oamenilor politici, anume trupe de vânători de munte, sau alte unități privilegiate, spre a ascunde sub înfățișări înșălătoare o realitate dureroasă.

Adevărul se poate vedea în satele din Basarabia, unde, fără cazărmi, soldații și ofițerii stau de ani de zile în casele locuitorilor mărind mizeria acestora, lipsiți la rândul lor de cea mai elementară instalație de igienă, și înăsprind relațiunile între săteni și oștire.

Adevărul se mai poate citi pe obrazul soldaților slăbiți de privațiuni, atinși de conjunctivită granuloasă sau de tuberculoză; în sufletul ofițerilor în mizerie sau în al comandanților de regimente cărora li se pretinde ca unor fahiri făcători de minuni să hrănească un om cu 4 lei pe zi și o pâine.

Și adevărul se mai poate vedea în magazinele lipsite de materialul necesar, în arsenalele neînzestrate cu utilajul modern, în depozitele armatei în care munițiunile, câte sunt, sar regulat în aer!

Căci oricât de dureros mi-ar fi, ceiace nu mai e un secret pentru nimeni, trebuie să fie știut de opinia publică a țării: Cea mai mare parte a materialului nostru de războiu, e vechi și desperechiat și foarte curând, atât artileria cât și trupele noastre tehnice, se vor găsi în fața unei probleme tragice; inutilizabilitatea lui.

Totuși știm că războiul se va face în viitor cu o risipă uriașă de material. Un an de războiu, cere preschimbarea totală a materialului armatei, admitând că armata a intrat în luptă cu o înzestrare completă.

România în războiul de mâine, va fi ca și în războiul de ieri, o *cetate asediată*. Vom trebui să producem singuri tot ceea ce consumațiunea războiului cere.

Unde sunt fabricile noastre de tunuri, de munițiuni, de materiale sanitare și de avioane! Unde sunt depozitele de materii prime necesare fabricațiunei

de războiu! Unde e organismul acela competent, care să conducă toată efortarea economică și industrială necesară războiului!

Iată cele trei întrebări, pe cari cu hotărîre, trebuie ținute aceasta, să le pună Ministrului care de trei ani conduce oștirea, în epoca în care se plămădește consolidarea unității noastre naționale.

Răspunsul, va fi desigur vag și neprecis, după cum haotică și vagă e toată opera D-lui General Mărdărescu.

Ce voiți să cerem însă omului care vrea „*ca soldatul român să se bată cu pumnul și ca acest soldat să trăiască cu 4 lei pe zi și o pâine*“....

Nu-i putem cere, decât, să plece cu un ceas mai devreme, pentru ca alții, mai vrednici, mai competenți și mai conștienți, să poată încă repara nefastele urmări ale trecerei sale pe la departamentul armatei.

16 Noembrie 1924.

VI

Industria națională de războiu și politica militară a Generalului Mărdărescu

Războiul modern a devenit un războiu științific.

Formule ca „Națiunea Armată“, care acum un sfert de veac, aveau încă înțelesul unui deziderat, au devenit o realitate din ce în ce mai complexă și mai neașteptată.

Națiunea armată a încetat astfel de a mai fi simpla mobilizare a tuturor oamenilor valizi în stare de a purta armele, spre a întări rândurile oștilor luptătoare. Armata s'a indentificat cu națiunea în întregul ei: Toată forța economică a țării, toată capacitatea ei industrială, toată puterea ei financiară, tot geniul rasei de a crea noi metode de producțiune, noi mijloace de luptă, noi formule de repartițiune și de consumațiune, s'au concentrat în jurul unei singure idei: Războiul.

Timpurile s'au schimbat. A pregăti azi o armată în vederea împlinirii misiunii sale, nu mai înseamnă ca aevea, a instrui în mod conștiincios câteva contingente de soldați, a umple cu grije magaziiile oastei, și a organiza cu bun simț unitățile de luptă.

A pregăti azi armata pentru războiu, a o pune în măsură să răspundă cu cinste misiunii sale, înseam-

nă a coordona din vreme, cu adâncă pricepere și competență toate forțele națiunii în vederea conlucrării lor de mâine; a organiza cu prevedere industria țării, a o crea dacă e nevoie, a pune într'un cuvânt, țara în stare să se lupte cu mijloacele ei proprii, în orice situație politică și cu orice vrăjmaș.

Știe oare d. ministru de Războiu, că o armată cu cât are mai multe tunuri, arme de foc și munițiuni, cu atâta cruță viața oamenilor ei?

Războiul modern este un războiu de materiale și un războiu de uzură.

Într'o singură luptă, sute de mii de guri de tun trebuie să reverse asupra vrăjmașului, valuri de foc. Muniția trebuie să fie din belșug și ceas de ceas, ea trebuie să fie adusă tunarului și infanteristului din tranșee. În câteva săptămâni de luptă, armata franceză a văzut epuizându-se stocuri enorme de munițiuni. Și atunci în fața inamicului a început acea uriașă mobilizare industrială a țării, care totuși abia după un an, a putut da frontului de luptă, materialul de care avea nevoie.

Coastele Franței însă erau deschise, Aliții puteau sprijini Republica cu materii prime și cu fabricatele necesare. Și totuși, a doua zi după Marna, cu câtă îngrijorare, și Marele Comandament, și guvernul și parlamentul, repetau refrenul: „Des canons, des munitions“!

O armată care pleacă la luptă cu materialul complet, trebuie în mod automat să și-l preschimbe în întregime la capătul unui an de luptă. Muniția însă propriu zisă, se consumă în mod cu totul variabil, nevoile fiind cu atât mai mari, cu cât e mai înverșunată și mai grea lupta.

A calcula în mediu, care e muniția necesară unui tun, unei puști și unei mitraliere într'un an de răz-

boiu și a compara aceste medii cu cantitatea existentă în depozitele unei armate, chiar bine aprovizionate, ne arată imediat cât de mare e disproporția între cele două cifre.

Care e atunci soluția! A fabrica materiale pentru războiu, în timpul războiului și în măsura cerută de nevoile războiului cu ajutorul unei industrii naționale de războiu.

Plecând chiar dela ipoteza unei armate cu utilajul complet, și la noi situația nu va fi aceasta și încă este imposibil a acumula din timp de pace cantități enorme, necesare unei campanii a cărei durată nimeni nu o poate prevedea, mai ales atunci când constanta perfecționare a tehnicei, cere în fiecare zi modificări și adoptări de noi formule.

Condițiunile speciale ale României sunt însă din cele mai grele. Oricare va fi războiul nostru de mâine, noi nu vom putea obține ajutoare materiale din afară: Inferioritatea noastră navală ne închide accesul mării, iar calea de uscat trece printr'atâtea state, a căror politică, cu sau fără tratate de alianță, rămâne o mare necunoscută.

România în războiul de mâine, va fi cum a fost și în acel trecut, o cetate asediată. De astădată nimeni nu are dreptul de a ignora acest fapt, căci iluziile s'au spulberat de mult, în lumina celei mai crude experiențe.

Iată de ce întrebăm pe d. ministru de războiu ce a făcut d-sa în trei ani de zile, pentru a da României putința de a lupta cu mijloacele ei proprii?

Ce a făcut d. General Mărdărescu pentru a da țării acea industrie națională de războiu, de care e legată chiar independența noastră!

Care a fost într'un cuvânt, politica militară a acelui care de trei ani stă în fruntea armatei?

Răspunsul în simplitatea lui, e o ironie pentru cel care-l merită, dar e o dureroasă și amară revelație, pentru țara care merită ceva mai bun.

Căci d. General Mărdărescu nu a făcut nimic de atâta amar de vreme, iar politica sa militară s'a redus la cele mai nedemne procedee de politicianism.

În locul politicei unei industrii naționale de război, d-sa a continuat politica comenzilor în străinătate... ca pe vremurile României mici, tributară fabricilor Krupp.

În locul fabricelor de tunuri, de muniții, de avioane, d-nul General Mărdărescu a creat nenumărate comisii trimise în străinătate, spre a arunca banul țarei la Londra sau la Paris.

În locul sforțarei aceleia, prevăzătoare și luminață, acelaș ministru a conceput comodul și rentabilul procedeu al furniturilor în străinătate, care nu se mai sfârșesc, și al comisiunilor care nu mai lichidează.

Și astfel, dacă mâine războiul ar veni, spre nenorocirea noastră, se va împlini macabra prorocie, făcută în fața parlamentului de d-nul General Mărdărescu: În mai puțin de trei luni, soldatul român se va bate cu pumnul.

Se zice că nu de mult, Mareșalul Foch a spus vorbind despre comenzile românești în străinătate, repetate anual, cu o enervantă constanță: „Fără îndoială, la fiecare comandă, România astupă câte o gaură“.

Cum rămâne însă d-nule General Mărdărescu cu golul uriaș pe care-l va produce războiul? Cu ce-l vei astupa!

Căci desigur, nici d-voastră nu credeți serios, că numai cu pumnul soldatului, vom putea apăra hotarele țarei....

VII

A doua zi după încheerea păcii, se punea deja marea problemă a politicei noastre militare. Cel care la 1922, venea în fruntea departamentului războiului, sigur de stabilitatea guvernului din care făcea parte și deci de lunga sa carieră ministerială, era prin forța lucrurilor, chemat a da o nouă îndrumare hotărâtoare pentru viitor.

Trebuia numai ales între metodele vechi, de aprovizionare și de înarmare în „rate“, de cârpeală anuală a armamentului nostru cu materiale aduse din afară; și între o metodă nouă, constructivă și creatoare, de noi forțe și de noi izvoare, pe chiar teritoriul național.

Cea dintâi metodă își dăduse toate roadele, în falimentul dureros la care am ajuns în ultimul războiu: După mai puțin de trei luni de luptă, armata era lipsită de cele mai indispensabile materiale, și opera de refacere, s'a executat cu greutatea imensă a transporturilor care se făceau peste imensitatea teritoriilor rusești. Cine nu-și amintește oare de sărmănele noastre Divizii, pe Siret sau în Carpați, așteptând ca armamentul și ca muniția să sosească din Franța, străbătând Rusia în revoluție, dela Arhanghel la Ungheni, pentru a se scurge apoi pe o singură linie ferată spre Iași?

O asemenea experiență nu mai trebuie repetată.

România întregită, cu minele ei, cu fericitele începuturi industriale, cu imensele ei rezervoare de energie, putea foarte ușor înjgheba cele mai bune industrii de războiu. *Trebuia numai mintea, care să înțeleagă importanța problemei, sufletul care să se încălzească de interesul ideii și voința care să coordoneze și să îndrume începutul.*

A face țara independentă în cea mai înaltă accepțiune a cuvântului, neînpuținându-se tutela puterilor mari furnizoare și nici lăsând-o la discreția capriciilor războiului; iată ceiace se putea face cu mai multă inteligență, cu încredere, cu bun simț... și chiar cu mai puține cheltueli bănești.

Ce s'a făcut în schimb?

S'a repetat sisitema veche a comisiilor militare în străinătate, într'un chip neprevăzător și scandalos cum niciodată nu s'a mai pomenit în analele armatei române.

E clasic cazul comisiei trimisă de d-nul G-ral Mărdărescu în anul 1922, la Paris. Un g-ral, trei ofițeri superiori, un căpitan și doi subofițeri, porniră în toamna aceluia an spre a recepționa materiale militare comandate... în contul unui împrumut ce Franța avea să acorde României. Timp de un an și jumătate, acea comisie a stat astfel la Paris, cheltuind milioane și milioane de lei, în așteptarea ca tratativele diplomatice pentru încheierea împrumutului de 100 milioane franci să ajungă la bun sfârșit. În timpul acesta, Generalul Președinte încasa 70.000 lei lunar, ofițerii superiori câte 50.000 lei lunar, iar sub-ofițerii câte 40.000 lei lunar fiecare.

A fost un adevărat dezastru financiar, comisiunea d-lui G-ral Mărdărescu, trimisă de D-sa la Paris, în prevăzătoarea așteptare a unui împrumut, care în cele din urmă *nu ne-a mai fost acordat*.

Cine răspunde azi oare de milioanele astfel aruncate pe fereastră?

A fost însă și un dezastru moral. O lună numai după sosirea ei la Paris, comisia aceasta, aleasă pe sprinceană de Ministrul nostru de Războiu, dădu semnele cele mai complete dezagregări morale. Lupte intestinale, adevărate acte de revoltă și indis-

ciplină ale unuia din membri, găseau slăbiciunea Președintelui comisiei, care nu putea să le reprime.

Zadarnice au fost apelurile Legațiunii, zadarnice încercările atașatului militar, zadarnice telegramele trimise de Ministrul României, Ministrului de Războiu. Timp de peste un an, acel membru din comisie, în stare de revoltă, a stat la Paris, primind princiariile apunamente fixate de d-nul General Mărdărescu. Sumele încasate astfel de acel ofițer, care nu a făcut decât servicii negative țării și oastei, sunt de mai multe sute de mii lei. De ce? *Pentru că Ministrul de Războiu tolerează anarhia când vine de la oamenii săi și nu cruță banul statului pentru aceiași oameni.*

Cine răspunde azi de această catastrofă morală petrecută în ochii străinătății?

Parisul a mai fost de altfel onorat în timpul și din ordinul d-lui General Mărdărescu cu încă o comisie militară. Un colonel agreabil și d-lui Vintilă Brătianu și d-lui General Mărdărescu, avea misiunea (de ani de zile) de a lichida niște conturi de războiu. Ajutat de un căpitan (fiul unui General membru în Consiliul superior al armatei), plătit cu 70.000 lei lunar, de un copist plătit cu 40.000 lei lunar, Președintele comisiei a încasat ani de-a rândul câte 120.000 lei lunar, în afară de diurnele în lire sterline, franci elvețieni sau lire italiene, pricinuite de deseale sale călătorii în alte țări. Și dacă procesul Vulescu, nu deștepta atenția opiniei publice, și azi aceea celebră comisie, și-ar continua importanta și apriga activitate în capitala Franței.

Iată politica militară a d-lui General Mărdărescu. O voi ilustra în numerile viitoare cu date precise asupra cheltuelilor făcute în străinătate pentru în-

armare, și a singurului lor rezultat precis: *Quasi-dezarmarea noastră.*

Deocamdată noi comisiuni au plecat în Anglia și în Franța spre a aduce alte servicii de acelaș gen României fericite.

Cred însă că avem dreptul să întrebăm de pe acum pe d-nul General Mărdărescu:

Cu toți banii svârliți pe fereastră, care e progresul făcut de noi în vederea războiului viitor? Căci desigur, nu comisiunile militare și nu voiajorii regimului, vor înlocui mâine, fabricile de muniții, de tunuri, de avioane care ne lipsesc și fără de care noi nu putem înfrunta un războiu!

30 Noembrie 1924

VIII

Două politici au stat la îndămână Ministrului, când în 1922, a luat conducerea departamentului războiului: Aceia de a crea ceva, de a pune temelie unui organism puternic care în interiorul hotarelor noastre să producă tot ce era necesar armatei în luptă; sau cealaltă politică, a neprevăderii și a lipsei de idei.

Aceasta de a două politică, era una din necesitățile fatale ale unei Românie mici, lipsită de serioase înjghebări industriale și săracă în bogății miniere. În România Mare, ea apărea însă ca o adevărată negațiune a progresului din partea unor oameni împietriți în formule vechi, incapabili să vadă dincolo de orizontul vieții lor de funcționari meticuloși și nepregătiți intelectualicește pentru a înțelege tot rostul și toată importanța unei industrii naționale de război, într'o țară mare, care poate fi și bogată.

Trăim de câțiva ani, o epocă de adâncă criză eco-

nomică. O politică deflaționistă „cu ori ce preț“, greșită pe o greșită concepție de închiziție fiscală, de nesiguranța legislativă și de șicană administrativă, au paralizat toată viața economică a țării. Ceeace se cheamă azi „criza de numerar“ nu este de fapt decât otrăvirea lentă a industriei și a comerțului țării, prin lipsa unei bune și sănătoase îndrumări a producției naționale. Totul se sufocă în această atmosferă viciată, datorită unei supraproducții legislative într-o vreme în care nu se face nimic pentru a se înlesni industrializarea țării.

Ce a făcut Ministrul nostru de războiu pentru industria militară? Formula „prin noi înșine“ atât de scumpă d-lui Ministru de finanțe, tocmai pentru nevoile armatei trebuia aplicată cu cea mai mare rigoare.

În loc de aceasta, după o oprire de aproape doi ani, în care timp armata noastră a continuat să uzeze materialul atât de desperechiât pe care-l uzase deja războiul; Guvernul silit de curente opiniei publice și de teama propriei sale răspunderi, se hotărăște să facă ceva.

Și care a fost soluția d-lui g-ral Mărdărescu?

Aproape un miliard de lei este destinât a fi aruncat peste hotare, fabricelor străine, iar la bugetul viitor (1925), această sumă se va mări simțitor, având aceiași soartă, adică menită a fi aruncată tot peste hotare.

Fără a avea un program unitar de înarmare și de aprovizionare, fără a schița cel puțin un asemenea program, pe care să-l continue succesorii săi, în timp de mai mulți ani, pentru a preschimba pe rând materialul azi inutilizabil al ostirei, Ministrul de războiu reîncepe seria celebrelor comenzi în străinătate

„pentru umplerea câte unei găuri, din zestrea noastră militară“.

Nimeni să nu întrebe înainte, care a fost norma după care s'a călăuzit cei cari au făcut aceste comenzi: Nici una!

În schimb toate influențele și toate rivalitățile s'au deslănțuit între șefii diferitelor servicii din Ministerul de războiu, căci fiecare credea a avea dreptul să ceară și să obțină precădere asupra vecinului său. În fața acestei haotice stări de lucruri, Ministerul nu avea și nu are alt rol decât acela de a împărți locurile în comisiile din străinătate și sumele ce se cuveneau fiecăruia, potrivit simpatiilor și antipatiilor sale...

A trebuit stăruitoarea și constanta presiune a A. S. R. Principelui Moștenitor, pentru ca aviația, cea mai oropsită dintre armele oștirii, să capete un început de solitudine din partea Ministrului de războiu.

Viața soldaților și a ofițerilor era articolul cel mai eftin pe care-l avea la dispoziția sa d-nul G-ral Mărdărescu. Ce-i pasă D-sale, că aviatorii noștri zburau ani deiarândul pe aceleași avioane vechi, demodate și rău reparate și că un acelaș motor făcea sute de ore de zbor.

Ce-i pasă D-sale, că în Franța sau Anglia, un avion servește numai 10 luni și un motor numai 100 de ore de zbor, pentru a nu primejdui și mai mult viața aeronauților lor. România d-lui G-ral Mărdărescu nu trebuie să facă economii de vieți omenești...

După venirea A. S. R. Principele Moștenitor în fruntea aviației, cu autoritatea și competența Sa, El a repetat Ministrului de războiu, ceea ce atâția generali îi spusese rădarnic: Că armata română în vii-

torul războiului trebuie să aibă cel puțin 1000 avioane pentru luptă, că pentru nevoile antrenamentului din timp de pace trebuiesc câte 250—300 avioane anual, care apoi urmează să fie complet scoase din serviciu și că uzine naționale trebuie să asigure în viitor producția necesară țării.

Și numai ast-fel, generozitatea D-lui General Mărdărescu a fost pusă în mișcare, acordând aviației suma de 400 milioane lei.

D-sa n'a înțeles însă nici atunci măcar când, silit de împrejurări, a trebuit să sporească budgetul ostirei, cum se putea întrebuița mai bine, cu mai mult rost și folos miliardul scos din tezaurul D-lui Vintilă Brătianu. Și ast-fel, acest miliard a fost aruncat fără milă în mâinele industriei străine.

Ce începuturi fericite se puteau face în țară cu acest miliard, ce fabrici de arme, de muniții de avioane nu ar fi răsărit în inima platoului ardelean? Și ce influență înviorătoare ar fi avut miliardul Ministrului de Războiu în viața economică a țării, răspândindu-se în atâtea straturi ale societății noastre și activând atâtea regiuni industriale?

D-nul General Mărdărescu însă nu a făcut nimic din toate acestea. D-sa nu a înțeles importanța problemei și frumusețea operei.

În schimb a fost mai mișcată vanitatea și atotputernicia sa, la gândul că va putea trimite atâția oameni care îl vor fi servit cu slugărnice, în călătorii de plăcere, plătite cu zeci de mii de lei lunar la Paris și la Londra.

Și pentru a ilustra valoarea și folosul pentru țară al acestor comenzi-de materiale în străinătate recepționate de atâtea comisiuni, e de ajuns să spun că *România a cumpărat mii de puști mitraliere în Franța, în momentul în care comandamentul Francez le*

scotea din uz, spre a le înlocui cu alte arme mai conforme cu experiența războiului.

E aceasta un fapt istoric petrecut cu știința și cu voința D-lui General Mărdărescu: *Comisiile noastre au recepționat și recepționează armamente trecute în muzeele oștirilor aliate!...*

Mai e nevoie în fața unor asemenea fapte să ne mai întrebăm care a fost politica militară a D-lui General Mărdărescu?

Sunt formule cari, oricât de precise ar fi, tot nu pot cuprinde toată măsura unei opere. Să încercăm totuși să spunem că ea e legată de comisiile cari *merg în străinătate, spre a cumpăra arme în comptul unui împrumut care după 18 luni e refuzat.*

Că politica sa militară e ilustrată de comisiile în care un subofițer este plătit cu 40.000 lei lunar, iar Colonelii câte 70.000 și 100.000 lei lunar, și că *utilitatea ei e pusă într'o strălucită lumină de cumpărarea de arme trecute în țările furnizoare deja în prăvăliile de lucruri vechi.*

În chipul acesta se pregătește înarmarea noastră viitoare...

De aceia, în ceasul în care noi comisii pleacă la Londra și Paris cu apunamente princiare, să ne fie îngăduit să întrebăm pe D-nul General Mărdărescu:

„Dece nu se crează o industrie de războiu în țară, cu banii svârliți pe fereastră în străinătate“.

13 Decembrie, 1924.

IX

Opera morală a Generalului Mărdărescu

Ceiace am realizat noi până acum, nu voiam să fie niciun rechizitoriu și nici o apărare; nici o acuzare sistematică a activității Ministrului de Războiu, și nici chiar o pledoarie în favoarea armatei, căreia i se impun atâtea datorii, fără a i se da nimic în schimb. Ceiace am urmărit a fost restabilirea obiectivă a unui adevăr, pentruca opinia publică și țara întreagă cunoscând realitatea, să poată cel puțin apăra viitorul împotriva nefastelor înfăptuiri ale prezentului.

Și totuși fără voia noastră, am rostit un aspru rechizitoriu împotriva d-lui General Mărdărescu, în clipa în care am ridicat glasul de alarmă, din tot sufletul oștirei românești. Nu avem nimic de regretat decât faptul că, unui general și unui ostaș a revenit greaua și dureroasa datorie de a deplânge, numai câțiva ani după războiu, durerile armatei românești, și de a rosti, fără sfială, cuvântul celei mai grele îngrijorări pentru ziua de mâine. Aveam dreptul ca după sângeroasele învățături ale trecutului apropiat, să ne fi așteptat la perspective mai bune.

Și suntem mai ales fericiți de a vedea un început de îndreptare. Firește că începutul acela nu-l deslu-

șim în gesturile de generozitate târzie și de solitudine subită, precupețite și acelea cu spiritul migălos al unui negustor de mărunțișuri, cu care d-nul General Mărdărescu crede că începe să ferească oștirea. Căci nu cu cele câteva milioane, luate din excedente și aruncate în ceasul din urmă spre „a astupa gura criticii“ se va realiza ceva.

Inceputul de îndreptare, îl mai găsim în prăbușirea legendei de „mare general“, de „om de bine“ și de „administrator înțelept și prevăzător“, care înconjură pe actualul ministru de războiu, privit acum câtăva vreme cu aceiași indulgență binevoitoare, atât de cercurile guvernamentale, cât și în rândurile opoziției.

Inceputul de îndreptare îl mai găsim în redeschiderea interesului pentru oștire și pentru nevoile ei, din mijlocul unei opinii publice, care credea destinele țării în siguranță, păzite de înțelepciunea și de patriotismul prevăzător al aceluiași ministru.

Și mai ales, speranțele noastre ne par îndreptățite în ceasul când oameni cu autoritatea și cu prestigiul d-lor Vaida și Iorga, tăind cu spada nodul gordian al tăcerii care a subsistat trei ani de zile, în jurul generalului Mărdărescu, îl trag bărbătește la răspundere, pentru atâta incapacitate și pentru atâta nepăsare și îl întreabă răspicat: până unde, până când?

A spus d. Iorga acum de curând în parlament că „o oștire trăește și cu mândria ei“. Mândria unei armate însemnează credința în menirea și în datorile sale; mândria unei armate este sinteza admirabilă a sufletului soldaților și ofițerilor săi, contopite în năzuința aceluiaș ideal; mândria unei armate este religia camaraderiei ostășești, înălțată de spiritul de jertfă și de uitarea de sine.

Ei bine această mândrie a armatei în înțelesul acela înalt de generozitate, de devotament și de altruism; d-nul general Mărdărescu, conștient sau nu, a făcut tot ce omeneste sta în putința unui om și a unui șef, spre a o înjosi și spre a o nimici.

A fi șef înseamnă a fi adesea și părinte. A fi părinte însemnează a iubi, a fi blând și bun cu toată căldura sufletului său; a fi înțelegător și drept cu toată puterea cumințeniei sale și a fi numai când nu se poate altfel sever și chiar aspru. Atunci însă asprimea și severitatea părintească, sunt adevărate jertfe, pe care mintea le cere inimii unui om...

După trei ani de activitate ministerială, este ușor să desprindem azi, aspectul moral al guvernării d-lui general Mărdărescu: *Platitudine față de cei mai mari; invidie și răutate față de camarazii egali în grad; tiranie, abitar și iar răutate față de cei mai mici.*

Și nu e greu să explicăm izvorul psihologic al acestui aspect moral al ministrului de război: Platitudinea e rodul egoismului și a ambiției servită de noroc, dar nejustificată prin nimic; invidia e expresia insuficienței intelectuale, a conștiinței nepregătirei și a inferiorității sale față de alții mai bine pregătiti; iar răutatea și despotismul sunt la rândul lor produsele acelorasi cauze, la care se mai adaugă o hipertrofie a „eului“ care desăvârșește „atrofia“ ultimei scântei de generozitate.

D-nul General Mărdărescu a fost și este unul din acele exemplare ale mediocrității morale și intelectuale, pe care defectuositatea organizării noastre sociale și militare ridicându-l la înălțimi neașteptate, dau prilej ca toate lipsurile și toate părțile negative ale personalității sale, să fie trecute de acolo sus prin lupa care le mărește.

Și astfel el s'a arătat fără vina nimănui, așa cum este mulțimei, care altfel ar fi trecut poate pe lângă el, fără să-l bage de seamă.

De sigur astfel judecând, d-nul general Mărdărescu e azi victima propriului său noroc, după cum orice ar încerca de a mai face de acum înainte, el e prizonierul propriei sale opere de guvernământ.

A ne ocupa de partea morală a acestei opere, este a atinge părțile cele mai dureroase ale ei, înfingând adânc cuțitul în rana sângerândă.

De am vrea să facem altfel și nu ne-ar fi cu puțință. D-nul General Mărdărescu din ceasul în care a primit și cum a primit, sarcina de a conduce destinele oștirii noastre, a doua zi după războiu și poate în ajunul altui războiu, s'a legat pentru istorie de soarta armatei. Divorțul acesta vrem să-l pronunțăm noi azi, în numele opiniei publice și a opiniei ostășești, indiferent de vicisitudinile luptelor politice.

Știm: Cariera Ministerială a d-lui General Mărdărescu se va sfârși curând și pentru totdeauna. Ea trebuie să aibă însă, în amurgul tragic în care se va sfârși, înțelesul unei osânde pentru trecut și a unei pilde pentru viitor.

Dimitrie Sturza a nenorocit oștirea prin politica sa de contabil; alți Miniștri au păcătuț prin lipsă de pricepere și prevedere, iar alții prin slăbiciune sau indiferență.

D-nul General Mărdărescu însă, reeditând toate aceste păcate vechi, le-a încununat cu unul și mai mare: *mizeriei materiale pe care a patronat-o și de care el e vinovat, a adăugat urgia mizeriei morale.*

Și oricât mi-ar fi de penibil, îi voi desluși și D-sale, tot înțelesul și toate consecințele, acestei mizerii morale.

X

Felul cum actualul Ministru de Războiu, a început cariera sa guvernamentală, a fost simptomatic pentru evoluția operei sale. Căci de fapt, nu la D-sa a mers gândul Președintelui Consiliului, chemat în Ianuarie 1922 să formeze guvernul.

Un altul, cu o altă autoritate morală, cu un alt prestigiu, cu o altă competență și experiență, trebuia să fie Ministru de Războiu al României în 1922. Acela era generalul Prezan. Spre el se îndreptau nădejdlile partidului liberal și ale șefului său, care aștepta de la fostul Șef al Marelui Cartier General, o strălucire și o forță netăgăduită, pentru noua înjghebare guvernamentală.

Generalul Prezan însă nu putea și nu trebuia să fie un ministru oarecare. Banca ministerială nu putea, prin ea însăși, inspira un farmec pentru omul care fusese în fruntea armatei în vremuri de războiu. Doar gândul că putea înfăptui ceva în adevăr vrednic, legând de opera războiului o operă nouă în pace, ar fi putut convinge pe generalul Prezan de a primi portofoliul ce i se oferise.

A fost firesc atunci ca fostul șef al Marelui Cartier General să propună un program, de realizarea căruia condiționa însăși colaborarea sa la o operă de guvernământ. Și în primul rând el a cerut organizarea Comandamentului de Căpetenie în așa fel, încât asigurându-i-se stabilitatea, să fie scos din sfera influențelor politice.

Cum era de așteptat, șeful guvernului nu a acceptat un asemenea program, deoarece știa că intransigența ostășească a fostului șef al Marelui Cartier General, ar fi făcut o adevărată descătușare a poli-

ticei militare de politica electorală. Și astfel Generalul Prezan nu a mai fost Ministru de Războiu.

Un altul trebuia atunci găsit în loc. Un altul care să nu aibă alte principii decât dorințele șefului guvernului, și alte convingeri decât supunerea către acelaș șef. Și nu a fost greu de ales, când toate calitățile cerute se concentrău în persoana d-lui General Mărdărescu. Trecutul lui? Acela al unui funcționar meticulos. Ideile lui? Acelea care i se ordonau. Personalitatea lui? Mândră și autoritară față de cei mici, supusă și blajină față de cei mari. Merite speciale? Faptul de a fi trăit, în apropierea Generalului Averescu, de a cunoaște unele „din micile secrete“ ale marelui general, și de a putea servi și în viitor de umeltă de luptă meschină contra unui temut adversar politic.

În chipul acesta a intrat D-nul General Mărdărescu, pe poarta din dos, la Ministerul de Războiu. Pe locul, pe care, fostul șef al Marelui Cartier General, a refuzat să se așeze, de teama de a nu putea realiza o operă indispensabilă progresului oștirii, D-sa s'a întronat fără să-și tulbure liniștea sufletească cu asemenea probleme supărătoare. Un caz de conștiință nu poate exista pentru D-nul General Mărdărescu, dupăcum nu poate exista principiu peste care nu se poate trece...

Din ceasul acela, armata a înțeles că o epocă de grea încercare i se deschide în cale căci, noul Ministru de Războiu, venit astfel cum a venit, de ce a venit, și prin cine a venit, în fruntea oștirii, era un născut mort. O atmosferă de intoxicare morală înconjură un asemenea debut, din care se desprindea o inevitabilă și sigură impresie de lăncezeală intelectuală și de neputință sufletească...

Care a fost contribuția pe care D-nul General

Mărdărescu, în numele armatei, al cărui glas autorizat trebuia să fie, a adus-o la așezarea pactului fundamental, noua constituție?

Imi amintesc că, puțin timp după venirea sa la guvern, am avut prilejul să văd pe Ministrul de Războiu. I-am reînnoit cuvântul îngrijorărilor noastre, i-am spus ce speranțe lega oștirea de rezolvarea prin noua constituție a problemei Înaltului Comandament, și i-am subliniat rolul pe care un Ministru de Războiu, ofițer de stat major, l'ar putea avea, făcând să birue principiile învățate de noi toți și consfințite de băncile Școalei de Războiu.

Și îmi reamintesc și azi răspunsul său: — „Da, ai dreptate, aș vrea și eu să fac ceva în această privință... dar se opune șeful guvernului!“

Ce recunoaștere mai evidentă a celei mai desăvârșite lipse de curaj și de mândrie! Ce mărturisire mai puternică a unei complete neputințe morale! Ce abdicare și ce dezertare în acelaș timp, dela o datorie pe care o recunoaște D-sa însuși, dar pentru care nu vroia să jertfească nimic. Și mai ales ce reliefare mai solemnă, a uneia din caracteristicile personalității sale: *Platitudine față de cei mari!*

Era firesc ca platitudinea aceasta, a omului care nu cerea altceva, decât grația de a fi ministru, să aibă consecințe din cele mai funeste. Intr'o vreme în care „economia fiecărui franc“ părea a fi suprema dogmă de guvernământ, Ministrul de Războiu, nu numai că a lăsat oștirea în prada celor mai grele lipsuri, dar chiar supralicita pe D-nul Vintilă Brătianu la facerea unor economii imorale și inumane. Materialul armatei era vechi și uzat, artileria deperechiată, muniția deteriorată, cazarmile și magazinele goale de efecte, iar soldații rupți și neîmbrăcați, trăiau vremi de adâncă suferință, hrănindu-se

pe zi, cu patru lei și o pâine. Ei bine, într'o asemenea vreme, când sănătatea și viața soldaților țării era primejduită printr'un asemenea regim de inaniție, D-nul General Mărdărescu, găsea prilejul să mai realizeze economii din budgetul departamentului său, economii pe cari, servil și respectuos le prezenta ca plocon, patronului său de la finanțe.

Căci astfel și-a înțeles actualul Ministru de Războiu datoria și misiunea sa!

Să ne mai mirăm că din primul moment actualul Ministru de Războiu, a privit pe camarazii săi generali, cu bănuială și cu neîncredere, iar mai apoi, cu invidie și cu răutate?

Era toată mândria care se revolta în zvâcnirea ultimei scânteii de conștiință, în fața dezaprobărei tacite a atâtor camarazi; era toată pornirea de patimă celui prins într'un angrenaj, împotriva celor mai demni cari rămăseseră departe; era toată răutatea omului care dezertând dela o datorie, nu poate privi cum alții stăteau cu fruntea sus, căci rămăseseră credincioși ideilor și principiilor lor!

Pornirea de ură a d-lui General Mărdărescu, pornire de invidie și de răutate, avea să lovească pe cei cari, în armata noastră însemnau ceva. Oricine, în vreme de războiu, își legase numele de vre-un fapt de arme, oricine avea o reputație de capacitate deosebită, trebuia să înfrunte ostracismul său ministerial. Scopul era același: „Discreditarea, dacă nu se putea distrugerea, camaradului său. Mijloacele erau însă nesfârșite: Dela acțiunea cea mai arbitrară, la încercarea cea mai nemărturisită, dela violență la caziere anonime și fișe personale, totul era îngăduit“.

Și astfel, pe rând oameni ca Generalii Mărgineanu, Ghinescu și Amza, de a căror state de servicii — întreaga oștire ne-ar putea spune atâtea cuvinte

frumoase, trecură prin furcile caudine ale unor anchete, cari trebuiau să pună pecetea pe fruntea unor așa de buni ostași.

Căci d-nul General Mărdărescu nu putea ierta ca atunci când d-sa era anonimul Șef de Stat Major al Aratmei II-a, Generalul Mărgineanu să fi luptat cu vrednicie la Mărăști, Generalul Ghinescu să se fi distins în mod deosebit ca comandant de Divizie, iar Generalul Amza ca Șef de Stat Major efectiv, iar nu numai decorativ, de mari Comnadamente, pe front....

În contra altor generali, pe cari anchetele oficiale nu-i puteau atinge, se făceau însă dosare cu scrisori anonime și fișe secrete la Ministerul de Războiu.

Să ne îngăduie d-nul General Mărdărescu să-l întrebăm: „Ce dosare personale cuprind sertarele sale“, și mai ales acelea ale șefului său de cabinet privitoare pe generali egali în grad cu D-sa. În sfârșit în contra altor generali, din culuoarele Ministerului se răspândeau tot felul de acuzațiuni, mai mult sau mai puțin fanteziste.

Nu ne-a fost astfel dat să auzim că doi Comandanți de Corp de Armată, din cei cu mai mult prestigiu în oștire, sunt fasciști și să vedem cum, nesupărate, ziare ca „Lupta“ cunoscută că primea pe atunci sugestii și fonduri de la Cabinetul Ministerului de Războiu, lansau asemenea insinuări, fără ca d-nul General Mărdărescu să-și fi dat osteneala să le dezmință și să apere reputația camarăzilor sei?

În felul acesta am putea lungi fără greutate, pomelnicul celor mai de seamă generali, pe cari Ministrul de Războiu, a încercat ori să-i distrugă ori să-i descrediteze....

Aceasta este opera morală a d-lui General Mărdărescu.

În locul camaraderiei, el pune la temelia oștirii răutatea; iar în locul spiritului de dreptate, el pune haosul tuturor posibilităților și al tuturor imposibilităților.

21 Decembrie, 1924.

XI

Un suflet cald poate de multe ori birui greutatea vremurilor. Peste lipsurile și nevoile materiale, el clădește o putere nouă, înălțând inimile și întărind credințele. Fără șovăială, fără minciună și mai ales fără indiferență, el poate oțeli voințele mai slabe, nu turnând peste ele disolvanta cenușă a resemnării, ci ținând întreagă flacăra nădejdei în mai bine, printr'o continuă și luminată muncă constructivă.

Ce a făcut oare d. general Mărdărescu?

În domeniul moral, tot ce a înfăptuit D-sa, are cum am mai zis un înțeles haotic și discordant: Un singur fir înseamnă legătura, care cristalizează o operă de trei ani, și acela este din nenorocire ura, răutatea, micimea de suflet și pizma.

Niciodată oștirea română, o afirm, n'a îndurat ceasuri de mai adâncă prăbușire sufletească. Au fost mulți șefi temuți de inferiori. Nu a fost unul însă, în inima căruia să nu fi licărit o clipă, simțul de generozitate sau de camaraderie; sau care, în cariera lui să nu fi făcut, ceeace se chiamă „un gest“.

Atualul Ministru de Războiu, e din acest punct de vedere, un exemplar unic, căruia zadarnic i-am căuta un, predecesor în analele noastre militare.

Căci d-nul general Mărdărescu e rău în înțelesul cel mai simplu al cuvântului, e rău pentru răutate însăși, e rău, cum zice francezul „pour l'amour de l'art“, e rău pentru că urăște pe aproapele său...

Pentru D-sa, inferiorul, e un simplu instrument de execuțiune, o mașină neînsuflețită, pe care se poate cânta întreaga gamă a atotputerniciei celui mai mare. Între Domnia-Sa, și cel mai mic, imponderabilul care înalță inimile unei oștiri, care electricează mulțimile în ceasurile grele — legătura sufletească între cei cari ordonă și între subordonați — n'a existat niciodată.

E o lacună, fără îndoială, în structura sa psihico-fiziologică, căci numai astfel ne putem explica, cum sufletul său n'a fost în stare nici când să facă să vibreze alte suflete; după cum sufletul nici unui individ și nici a unei colectivități nu a mișcat vreodată sufletul său.

Un gest, o privire mai ales a unui om, e de multe ori, oglindirea unui suflet.

Privirea d-lui general Mărdărescu, dulce și docilă când se află în fața unui potentat al zilei, se încarcă subit cu o doză nebănuită de dispreț, îndată ce are în fața sa, unul mai slab ca el. Iar gestul său, rotund-mădrios și încărcat cu o onetuoasă platitudine, în fața aceluiaș potentat, se ascuțește, se precizează într'o expresie incisivă și înjositoare, de îndată ce se descrie pentru un inferior uitat de Dumnezeu....

Câți ofițeri, cari au văzut eșind din cabinetul său Ministerial, un parlamentar influent sau un financiar atotputernic, condus de surăsul binevoitor al d-lui general Mărdărescu, s'au găsit numai o clipă mai târziu, în fața aceluiași om, transfigurat, mândru, arrogant, disprețuitor, privind fix un colț al biroului său, sau cadrul vre unui tablou din părete, și, asemeni unui zeu olympian, ascultând ea din altă lume, pe bietul muritor, înmărmurit în fața lui, spre a-i spune dureri și pășuri de pe lumea aceasta...

Și câți alții, cari din avântul sincer al soldatului,

apropiindu-se într'un gest respectuos de salut, spre a se opri, potrivit regulamentului, la câțiva pași înaintea sa, nu au privit consternați cum mâna Ministrului de Războiu, însoțind o privire de dispreț, schița un gest sec, într'o direcție care preciza ușa cabinetului său. Nenorociții ofițeri făptuiseră păcatul de a se apropia prea mult de Biroul Ministerial....

Astfel a înțeles d-nul general Mărdărescu să-și trateze camarazii mai tineri; căci din gesturi neînsemnate în aparență, se pot trage concluzii asupra sufletului unui om: Nimic nu-l apropie pe el de oamenii aceștia, buni, cinstiți, muncitori, eroi aproape în resemnarea suferinței și a muncii lor fără răsnăltă; cum nimic nu putea apropia pe oamenii aceștia de acela care trebuia să fie Părintele lor.

Gradul, numai gradul și iar gradul, îi îndepărtează iremediabil pe unul de ceilalți!!

31 Decembrie, 1924.

XII

De oarece până acum am analizat izvoarele psihologice ale operei morale a D-lui General Mărdărescu, trebuie să arăt și cauza sufletească care explică această denaturată concepție a autorității, așa cum a avut-o și o are D-sa.

De fapt, D-nul General Mărdărescu nu a fost nici când un comandant de trupe, în înțelesul adevărat al cuvântului, singurul de care sunt legate însușirile care contopesc în aceeași noțiune pe șef și pe părinte. De la gradul de căpitan, Domnia-Sa s'a strecurat prin diferite state majoare unde nu comanda, sau prin diferite Comandamente, care nu erau nici state majoare și nici Comandamente. Tot timpul ocupat

la o muncă anonimă, care în marea masă a celorlalte era judecată cantitativ ca pentru oricare funcționar, chemat a lucra conștiincios și stereotipic lucrări de cancelarie. Niciodată, nici la răspundere, nici la greu, nici unde un ofițer se poate pune în evidență sau discredita, nici unde era risc, și nici unde era onoare. D-nul General Mărdărescu e totdeauna la mijloc, nici prea răsărit, nici prea în urmă, doritor să simtă pe altul cot la cot; pe altul înainte spre a ordona și răspunde, pe altul în urmă spre a executa și munci din greu, iar D-sa culegând laurii.

Maior, îl găsim undeva la Statul Major; Lt-Colonel și Colonel tot pe la un stat major, sau la o școală de tragere, la Slobozia, unde nu era nici profesor, căci nu putea, nici comandant căci nu avea cum, nici organizator și nici tehnician.

Existența D-lui General Mărdărescu la școala din Slobozia, pe care o vizita în amator, căci locuia la București, nu e legată de vre-o inovație fericită în instrucția armeei, sau de vre-o perfecțiune tehnică.

Doar două amintiri, mai scot din uitare, lungă sa trecere pe acolo: Ușurința cu care da pedepse ofițerilor și felul cum judeca pe soldați. Cunosce un caz semnificativ. Un soldat trimis în fața Consiliului de disciplină al școalei pentru dezertare, e achitat. Colonelul Mărdărescu se supără și chemă pe ofițerul comisar, la răspundere.

Acesta îi explică că termenul de absență legal nefiind îndeplinit, nu mai era dezertare.

Singurul răspuns al șefului școalei a fost atunci, următoarea butadă, sinceră în care se oglindea felul cum judeca dreptatea:

„Bine, bine, *l'ai scăpat*. Să văd acum, cu cine ai să faci corvoadă la iarnă“....

În ajunul războiului, toți viitorii generali cereau comandă de unități. D-nul General Mărdărescu continua a sta la Stat Majorul unui Corp de Armată.

Vine războiul, îl găsim pe rând șef de Stat Major al Generalilor Aslan și Crăiniceanu. Aceștia sunt înlocuiți în comandă, șeful de Stat Major însă anonim și inofensiv, simplu și iresponsabil executant înfrunța vremurile. În războiu ea și în timp de pace, îl găsim, stând deoparte, fericit la locșorul său, fără să dea nimic dela el, fără să ceară vre-un post de încercare; personalitate ștearsă de care nimeni nu se încurcă.

Vine însfârșit Generalul Averescu. Cu prilejul retragerii dela Focșani, el vede pe șeful de Stat Major coprins de panică plecând la Bacău cu cartierul și lăsându-l singur cu un ofițer de Stat Major. Generalul Averescu căuta atunci un alt colaborator, el dorește pe Generalul Arghirescu și oferă Generalului Mărdărescu, comanda unei Divizii pe front.

D-nul General Mărdărescu însă se cramponează cu deznădejde de locul său, și înduplecă pe Comandantul Armatei II-a să-l ție mai departe lângă el. Din ceasul acela, mai ales rolul D-lui General Mărdărescu la Armata II-a a fost acela de șef al popotelor și automobilelor acelei armate. Între D-sa și conducerea operațiilor se săpase o definitivă barieră.

Și totuși ceva mai târziu, Generalul Averescu face o nouă tentativă: Îi propune de astădată comanda unui Corp de Armată. Totul e însă zadarnic. Astfel se termină adevăratul nostru războiu și activitatea sa în acea perioadă.

Vine ocupațiunea Transilvaniei. Probleme politi-

ce cer schimbarea Generalului Moșoi. Trebuia în loc un general mai bătrân... și care să asculte bine de ordinele Marelui Cartier General.

D-nul General Mărdărescu devine astfel celebrul „însărcinat cu comanda trupelor din Transilvania“, mandatarul Marelui Cartier General, care în momente grele și hotărâtoare, comanda direct operațiile în locul său, aflându-se la câțiva kilometri în urmă.

Adevărul istoric e acesta. Generalul Prezam a condus personal, cu colaborarea comandanților energici de Divizie și Grupuri, operațiile dela Tissa, în vreme ce D-nul General Mărdărescu, era un simplu oficiu de transmisiune.

Gloria însă, în primul moment a acoperit pe toți în beția triumfului, aruncând flori chiar și asupra celor nevinovați de înfăptuirea ei.

D-nul General Mărdărescu însă s'a înșelat pe sine însuși în cele din urmă, sugestionându-se de propria lui glorie....

Mai vine apoi și Ministerul de Războiu, oferit aceluiaș om, în locul celui căruia i se cuvenea și nu l'a primit.

A doua oară D-nul General Mărdărescu se îmbată de noroc: Omul se transformă până în a crede că în adevăr e „mare“ și că toți ceilalți sunt mici și ne-verdinici pe lângă el.

Iată explicația stărei psihice a Ministrului de Războiu, a disprețului pentru camarazi, a răutăței sale, ale micimei sale de suflet, a operei sale morale. În ea găsim, odată cu o osândă și singurele sale circumstanțe atenuante.

XIII

Opera de dreptate a Generalului Mărdărescu

Sunt trei ani de zile de când echilibrul moral al armatei a fost rupt. Toate vechile criterii etice și morale au fost înlăturate, spre a se întrona în locul lor tot arbitrarul răutății fără inteligență și toată răutatea arbitrarului fără nici o măsură.

Timpurile noi, ceruseră jertfe adevărate concepțiilor de odinioară asupra disciplinei. Se mergea spre o mai mare desvoltare a personalității morale, în dauna vechilor metode de autoritate nerațională. Intelectualitatea în înțelesul ei just, repurta o victorie decisivă asupra mecanizării reflexe.

Cu toate că acestea sunt concepțiile M. S. Regelui asupra disciplinei, exprimate în mai multe împrejurări și în mod cât se poate de lămurit Generalilor săi; avea să vie d-nul general Mărdărescu, spre a încerca nu numai să oprească timpul în loc, ci chiar să meargă împotriva lui.

Teroarea trebuia să redevie temeiul disciplinei oștășești ca pe vremurile lui Frederic al II-lea sau al Tarului Nicolae I-iu al tuturor rușilor.

Sunt trei ani de zile de când nici un ofițer nu e liniștit de soarta lui, de când sufletul, mai ales al celor mai mari, e tulburat de viziunea primejdiei

care-i apasă. Legea chiar de înaintare, realizată de actualul ministru, poartă semnul acestei anonime amenințări, care planează deasupra fiecăruia.

În locul notelor sincere de odinioară, luate asemeni unei hotărâri judecătorești, în care fiecare șef *trebuia să justifice* de ce crede pe un ofițer bun sau neapt de a înainta în carieră, legea cea nouă deschide calea arbitrariului nemărturisit și a uitărilor hypocrite: Șeful nu mai e dator să mai tragă o concluzie în nota sa, și nici să explice o așa gravă... uitare, de care depinde cariera și onoarea unui om.

Acesta e numai simptomul unei stări de lucruri în care toate vechile criterii de morală și de dreptate, au fost prăbușite spre a face loc haosului în acte și haosului în conștiințe.

Să ne mai mirăm atunci de faptul că, pe rând Ardealul apoi Basarabia, au devenit colonii de deportare a ofițerilor, care erau trecuți pe lista neagră a Ministrului de războiu?

Ce concepție monstruoasă ca fond moral în această anatemă, care se arunca asupra tuturor celor bravi în imensitatea jertfelor lor, cari apărau hotarul Nistrului și a Câmpiei apusene, trăind de ani de zile în sate, lipsiți de tot ce iese viața civilizată oferă unui om, și de multe ori despărțiți de familiile lor?

Și ce mai monstruoasă concepție ca înțelegere a adevăratelor interese ale țării, în trimiterea la locurile cele mai grele, tocmai a acelor, cari sunt considerați ca mai neapți.

Din mutarea ofițerilor, suprema jertfă care se cere în timp de pace unui ostaș pentru interesul public, d. general Mărdărescu a făcut un instrument de șicană, de asuprire și de răzbunare. Câte sute și mii de ofițeri s'au văzut după ani de răz-

boiu, purtați fără milă din sat în sat și din oraș în oraș, fără nici un rost și fără nici o grijă pentru nevoile lor și ale căminului lor. Și aceste procedee, cari înnegreau de două ori pe an, coloanele „Monitorului Oficial“, se întrebuintează tocmai într'o vreme de adâncă suferință și lipsă, când ofițerul și familia sa, nu puteau din soldă să mânânce de două ori pe zi...

Să ne mai mirăm atunci că d. general Mărdărescu, adevărat distrugător al familiei ofițerului român, a zdruncinat adânc sufletele atâtor jertfe inutile ale atotputerniciei sale? A cere jertfa necesară e o artă a sufletelor mari. A o impune însă, fără utilitate și fără ca inima și rațiunea să înalțe rostul ei, înseamnă a strecura revolta în sufletele cele mai oțelite.

Să ne mai mirăm deci că disciplina în oștirea română trece azi printr'o criză adâncă și dureroasă?

Este un adevărat proces, care se țese în subconștientul miilor de ofițeri, împotriva unei realități brutale, în năzuința sufletelor oprite, spre mai multă dreptate, spre mai multă generozitate, spre mai multă cinste morală...

Căci teroarea nu a acoperit totdeauna în mod egal, o aceeași stare de lucruri. Dînul general Mărdărescu are unități de măsură atât de felurite și criterii atât de variabile, încât acolo unde în ajun, trecea focul nimicirii, a doua zi psalmodia cuvântul celei mai omenesti uitări.

Cine a uitat oare cazul Maiorului Băgulescu, care a însemnat o dată atât de dureroasă în istoria oștirii noastre? El este încă prea viu în spiritul tuturor spre a-i mai aminti istoricul.

Concluziunile lui, sunt însă azi mai pline de învălmășit, ca ori când. Toată patima Ministrului

de Războiu, s'a deslănțuit vijelioasă și necruțătoare împotriva acestui ostaș cam prea fanatic poate în credința lui, însă brav și cinstit în toată accepțiunea cuvântului.

Nici o ilegalitate nu s'a cruțat, nici un act arbitrar nu s'a evitat. Sentințele se casau una după alta. Consiliile de Războiu se schimbau pe rând pe la Corpurile de Armată ale oamenilor mai de încredere ai D-sale; dosarele se plimbau de la o instanță la alta, totul în ritmul celei mai desfrânate violări, a dreptății și a legii. Și care a fost concluzia, după ce toată prigonirea Ministrului de Războiu și a tuturor oamenilor săi de casă, au adus trecând prin nu știu câte Consilii de Războiu și de Reformă, o sentință condamnatoare, zmulcă prin teroare?

Gestul Regal a nimicit tot acest eșafodaj al unui asasinat moral, redând Maiorului Băgulescu și avansarea pe care răutatea omenească, vroise să i le fure, anulând decretul de reformă al D-lui General Mărdărescu.

Ceva mai mult, această reparație Regală, a fost o adevărată „restitutio în integrum“. Maiorul Băgulescu recăpătând și locul său în rândul ofițerilor destinați Statului Major.

Astfel s'a săvârșit și astfel s'a reparat una din monstruozitățile morale ale actualului Ministru de Războiu. Orice alt om în locul său, și ar fi rupt spada și ar fi părăsit după această usturătoare lecție de morală, rândurile oștirii și viața publică. D-nul General Mărdărescu e însă un om rezistent, și nimic nu a putut învinge tenacitatea stoicismului său....

Paralel însă cu asemeni porniri de ură și de nimicire, găsim gesturi de indulgență și uitări din acelea cari, apar în lumina aceasta îndoit de imorală.

Cine nu cunoaște cazul unui colonel acuzat de un delict comun de toate organele justiției civile. Nu sunt în măsură a susține culpabilitatea sau nevinovăția sa. Ceia ce relev însă e faptul că, în loc de a face lumină în fața justiției, Ministrul de Războiu a închis un asemenea dosar, în care pentru cinstea armatei și pentru cinstea unui Colonel, trebuia lămurit dacă este sau nu vinovat.

Și ceea ce este, fapt unic în analele justiției, „Ministrul de Război, șef al parchetului militar, a închis acest dosar, contrar concluziunilor reprezentantului său și al societății, a Comisarului Regal, magistrat de carieră, care afirma că improvizatul raportor, nu a dat o ordonanță conformă cu realitatea faptelor.

Și astfel împotriva acestui acord perfect între Parchetul civil și cel militar, care acuzau pe un același om, D-nul General Mărdărescu fuge de lumină și profitând de drepturile ce-i dau un obscur articol din procedura militară, respinge recursul reprezentantului Ministerului Public, închizând cu lespedea de mormânt dosarul... delictul și drepturile celor cari suferă de pe urma lui.

Acesta e echilibrul nestabil, al concepțiunei despre dreptate a D-lui General Mărdărescu, pe care o putem rezuma într'o singură formulă:

Totul e îngăduit pentru a urgisi pe nevinovații pe care nu-i simpatizează; după cum totul e cu putință spre a trece peste unele vinovății, când acestea se bucură de nu știu de ce titluri la indulgența Ministerială.

15 Iannarie, 1925.

XIV

Sinteza operei Generalului Mărdărescu

De câteva săptămâni deja, se poate simți o mișcare nouă în conducerea oștirii. Ziarele, din solda ministerului de războiu anunță, unul după altul, preocupările și inițiativele d-lui general Mărdărescu și tot ele comentează proiectele sale. Printr'o abilă și nemărturisită insinuaare, ele vor să arate toate încercările tardive ale acestuia, drept eroice cuceriri pentru binele oștirii obținute de d-sa, asupra colegului său de la finanțe. E o adevărată diversiune pe care presa amică se străduiește să o realizeze, pentru reabilitarea morală a d-lui general Mărdărescu.

Nu vrem să contestăm existența chiar a acestui fenomen de redeșteptare a ministrului de războiu. Că după o lungă și dureroasă letargie, pe care narcoticul teroarei dezlanțuite a asigurat-o pe timp de trei ani; spectrul răspunderii turbură conștiințele cele mai inconștiente. Și astfel, în umbra cabinetului ministerial, unii se întreabă cu adâncă îngrijorare ce va fi mâine când lumina se va face, când cei terorizați vor vorbi și când haosul va apare tututor în toată grozăvia lui? Urmarea acestei stări de suflet e o activitate febrilă de reorganizare a dezorganiză-

rei, o încercare desnădăjduită de a complecta sistemul de legi absurd și nelogic de până azi, și o tentativă de ultima oră de a înjgheba o industrie militară în țară.

Toate acestea se fac în ritmul insinuantelor elogii ale unor anumite ziare, cari nu pot să nu admire programele d-lui general Mărdărescu... prezentate după trei ani de inactivitate sau de activitate negativă.

Avem dureroasa satisfacție de a vedea azi, după patru luni de luptă cinstită, că tot ceiace am prevăzut s'a realizat. Din opera de trei ani a ministrului de războiu nu se alege decât praful mormanelor de dosare. Nimic din ceea ce a înfăptuit d-sa, nu va rămâne, și ceea ce e și mai sugestiv, începem să asistăm azi la o adevărată autodistrugere a propriilor înfăptuiri; e o adevărată pânză a Penelopei, organizarea făcută de d. general Mărdărescu, după cum politica antereului lui Arvinte a aceluiaș ministru, caracterizează dezarmarea metodică a armatei noastre...

1) *Am afirmat* că legile făcute de actualul ministru de războiu, așa cum s'a făcut și când s'au făcut, erau un adevărat non-sens. Ceea ce ne trebuia întâi, era o lege a poziției ofițerilor și o lege a recrutărei, care să însemneze statutul fundamental al armatei.

După trei ani, d. general Mărdărescu anunță că *începe să pregătească* aceste legi, cari în mod logic, trebuiau să însemne prefața oricărei opere legislative.

2) *Am afirmat* că nimic nu s'a făcut spre a rezolvi problema Marelui Comandament al oștirei. Am arătat că atunci când Constituția era încă în proiect, ministrul armatei trebuia să dea țării și ca marazilor săi, această garanție a viitorului: *Descătușarea Marelui Comandament de influența fluc-*

tuațiunilor politice. Am afirmat că generalul Prezan, conștient de însemnătatea acestei opere nu a primit Minterul de Război, fiindcă nu i se dăduse siguranța că o va putea realiza, și că în schimb d. general Mărdărescu, în căutarea cu orice preț a unui jilt ministerial, mi-a mărturisit el însuși că „ar vrea să facă ceva, dar că se opune primul-ministru“.

Ei bine, azi după trei ani, d. general Mărdărescu, se pare că încearcă a rezolvi problema marelui Comandament. In loc însă de a face așa cum o cer interesele oștirii, legând stabilitatea ei de persoana Monarhului și de a Șefului său de Stat-Major, d-sa face o operă meschină de politician meschin, având intențiunea să treacă sarcina Comandamentului *a supra ministrului de războiu, care prin forța lucrurilor, e politician fiindcă e trecător și e trecător fiindcă e politician.*

3) *Am afirmat* că centralizarea actuală a Ministerului de Războiu, e monstruoasă ca realizare practică, și e nenorocită ca formulă morală, căci anihilează și distruge tot prestigiul și toată inițiativa Comandamentelor oștirii. Am afirmat și mențin că niciodată oștirea română nu a cunoscut o așa epocă de biurocratism asfixiant, și că niciodată o mentalitate mai funcționarească și mai strâmtă, nu a prezidat destinele oștirii.

După trei ani, d-nul general Mărdărescu confirmă el însuși spusele noastre. Și astfel asistăm la o timidă și palidă încercare de descentralizare a conducerii oștirii, începută însă și aceasta anapoda, cu problemele intendenței armatei, trecute înaintea problemelor de organizare și de Comandament. Aceasta nu împiedică însă anumita presă să vorbească despre marile reforme de descentralizare... după trei ani.

4) *Am afirmat* că starea materială a armatei e din cele mai nenorocite. Am afirmat că a hrăni un soldat, cu patru lei pe zi și o pâine, însemnează a-l ține într'un barbar regim de inanție, și că un asemenea regim prelungit, înseamnă ori o inconștiență, ori o crimă. Am mai afirmat că echipamentul armatei, în afară de al unor unități privilegiate, constituie, o nouă mizerie și o nouă rușine pentru întreaga oștire.

După trei ani, d-nul general Mărdărescu crede că va îmbunătăți hrana soldatului cu încă doi lei pe zi, și că va soluționa problema echipamentului cu alte expediente biurocratice. Și astfel anunță prin ziare că Ministerul va îmbrăca oștirea.

5) *Am afirmat* că de la venirea la Minister a d-lui general Mărdărescu, armata noastră a fost redusă și dezorganizată, lăsându-se României Mari 63 Regimente de infanterie, atunci când România mică avea 80.

Am afirmat că desființarea acestor regimente cu tradițiile și gospodăriile lor, constituia un act de strălucită neprevvedere și o adevărată crimă contra națiunii. Am mai afirmat că în locul regimentelor desființate, d-nul general Mărdărescu a creat altele, însă pe hârtie, adăugând astfel greșelii ireparabile de la început, ridicolul irezistibil de mai apoi.

După trei ani, opinia publică, opinia militară și mai ales împrejurările externe din ce în ce mai grele, subliniază toată monstruozitatea celor ce s'au făcut. Și astfel curând vom asista la reînvierea regimentelor asasinate de Ministru de Războiu.

6) *Am afirmat* că d-nul general Mărdărescu a desființat șapte regimente de Călărași, deși țara avea nevoie de mai multă cavalerie ca oricând, și am sus-

ținut cu tărie că, foarte curând, ceia ce s'a făcut se va desface.

După trei ani, d-nul general Mărdărescu are suprema plăcere de a crea... de astădată din nimic, o a treia Divizie de cavalerie, dând viață la mai multe regimente de roșiori și călărași.

La ce bun atunci atâtea cheltueli, atâta haos și atâta inconsecvență? Ministrul de Războiu are cuvântul....

7) *Am afirmat* că ofițerul român trăește cu o soldă de mizerie, mai rău ca un muncitor manual, reprezentând tipul cel mai desăvârșit al proletarului intelectual. Am afirmat că familia sa se distramă, că ofițerul nu poate mânca de două ori pe zi și că biruit de nevoi materiale și de privațiuni, el decade în mod fatal ca factor moral, ca factor de cultură și ca factor social.

După trei ani, în cursul căroră d-nul general Mărdărescu patronând această vastă experiență a rezistenței fizice și morale a miilor de ofițeri... a găsit totuși mijlocul să realizeze și economii asupra bugetului Ministerului de Războiu; le acordă acum un spor de 30 la sută, spre a mări cu ironia gestului său, ironia suferinței lor fără margini.

8) *Am afirmat* că materialul de luptă al oștirei noastre, nu mai răspunde nevoilor războiului viitor.

Am afirmat că artileria noastră uzată și desperechiată, reprezintă o adevărată babilonie de calibre și de tipuri și am afirmat că materialul necesar legăturilor și comunicațiilor în războiu, e ca și inexistent.

După trei ani, în decursul căroră nu s'a făcut nimic, presa d-lui genral Mărdărescu, anunță că Ministrul a pus în studiu problema materialului oștirei.

9) *Am afirmat* că pentru a putea înfrunta un nou războiu, avem nevoie de o industrie națională de războiu. Am afirmat că în războiul viitor ca și în cel trecut România va fi o cetate asediată. Cu durere și indignare am combătut sistemul nenorocit și ridicol al comenzilor în străinătate, cari însemnau cârpeala câte unei găuri din zestrea noastră militară.

Comparând situația României întregite cu aceea a vechiului regat, am arătat că o industrie de războiu e azi nu numai o posibilitate, ci un imperativ categoric al indenpendeței noastre politice.

Am considerat drept criminală risipa de bani și drept criminală pierderea de timp, orice întârziere a acestei singure soluțiuni și orice alte paleative artificiale.

După trei ani de inactivitate și de perpetuare a comisiunilor militare în excursii de plăcere în străinătate, d-nul general Mărdărescu anunță azi prin presa sa că *studiază* crearea unei industrii de războiu în țară....

10) *Am afirmat* că fără o aviație puternică și fără fabrici de avioane în țară, noi nu putem lupta pe două sau chiar trei fronturi.

Și am cerut ca eforturile de fiecare clipă a A. S. R. Principelui Moștenitor, să găsească, nu sabotarea biurocratică a Ministerului, ci sprijinul convins al Ministrului de Războiu.

După trei ani, d-nul general Mărdărescu prin bugetul cel nou prevede sume însemnate pentru aviație.

11) *Am afirmat* că, din punct de vedere moral, opera d-lui general Mărdărescu se rezumă la o singură formulă: Platitudine față de cei mari, invidie

și răutatea față de generalii egali în grad, despotism, arbitrar și iar răutate față de cei mici.

După trei ani, roadele d-lui general Mărdărescu se văd: Disciplina e înlocuită prin teroare, camaraderia prin neîncredere și bănuială, iar cinstea morală prin haosul tuturor posibilităților și al tuturor imposibilităților.

12) *Am afirmat* că dreptatea e o formulă abstractă pentru d-nul general Mărdărescu în numele căreia el a creat oameni după chipul și asemănarea sa, pentru prigonirea camarazilor săi.

Și astfel după trei ani, am văzut cum Comandanți de Corp de Armată, oameni de casă ai D-sale, repartizau dreptatea tuturor proceselor și tuturor dosarelor, pe care din ordinul d-lui Ministru le primeau din orice colț al țării, spre a le da o singură și imorală soluție.

13) *Am afirmat* că intelectualitatea și inteligența au părăsit de mult conducerea armatei.

După trei ani, ecoul ultimei manifestări parlamentare a d-lui general Mărdărescu, răsună încă în urechile tuturor drept confirmare a acestei afirmări.

Căci în adevăr, d-nul general Mărdărescu a făgăduit țării în ilaritatea dureroasă a opiniei publice și a răsunetului puternic în străinătate, că soldatul român se va bate cu pumnul.

În această atmosferă de micime de suflet, de răutate fără scrupule, de arbitrar fără măsură, de lipsă de prevedere și de sărăcie complectă de idei și de sentimente, oștirea română trăiește de peste trei ani.

Aceasta e opera intelectuală și morală a d-lui general Mărdărescu.

A fi în fruntea oștirii spre a nu face nimic vrednic timp de trei ani de zile, a fi venit spre a patrona cea mai complectă mizerie morală; a fi organi-

zat dezorganizarea spre a reface apoi după câțva timp organizarea din trecut; a fi privit nepăsător la dezarmarea lentă dar sigură a oștirei; a nu fi dat nici un impuls nou pentru a asigura Țării liniștea zilei de mâine; a fi silit să desfăci ceia ce singur ai făcut, având credința că alții după tine vor trebui să sfărâme ultima urmă a trecerei tale prin fruntea oștirei; a fi distrus pe lungă vreme moralul armatei; a fi slăbit disciplina, a fi călcat în picioare camaraderia ostășească și a fi răspândit peste tot o atmosferă de sărăcie intelectuală și de neputință sufletească.

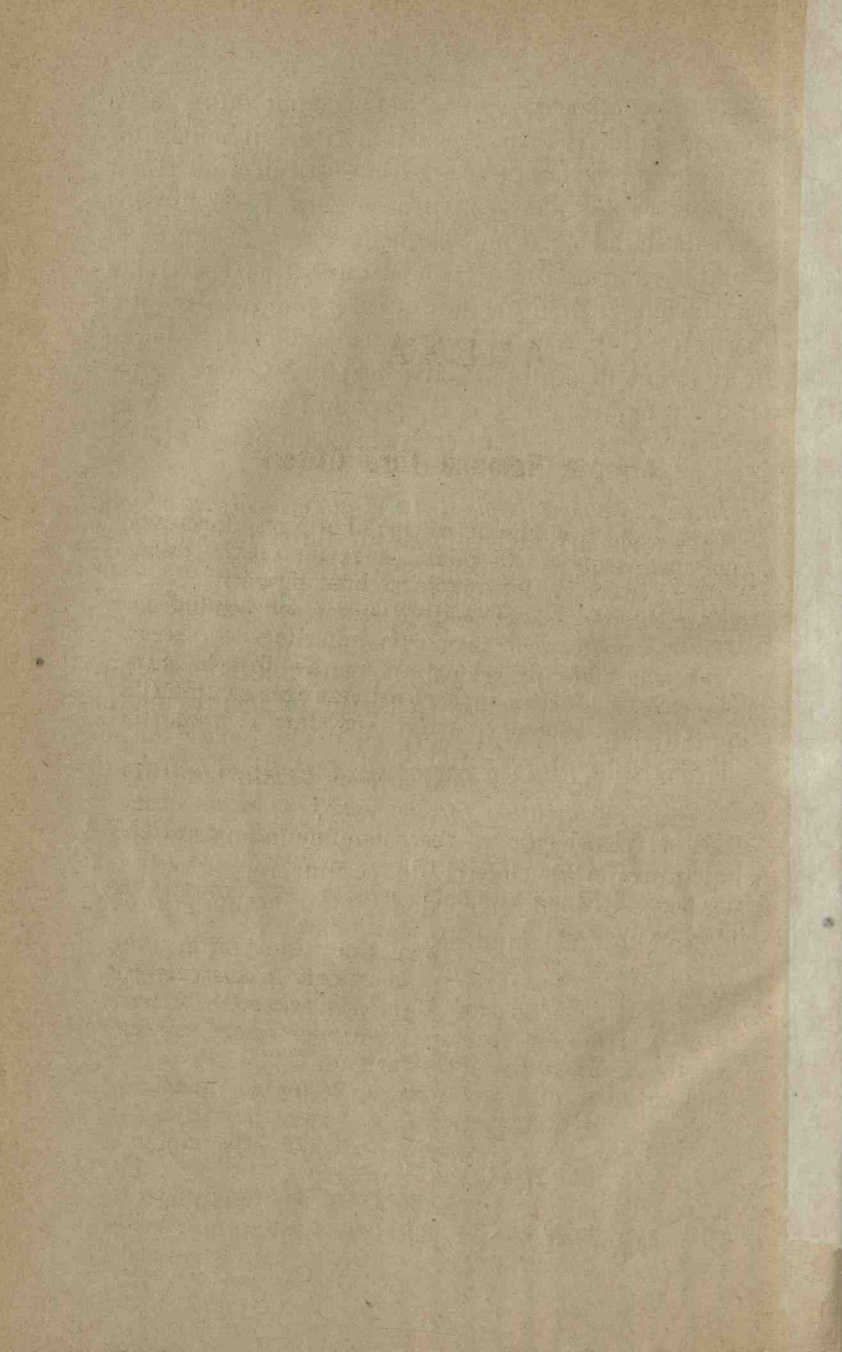
Iată ceia ce a înfăptuit d-nul general Mărdărescu.

În istoria armatei române de după războiu, Ministeriatul d-lui general Mărdărescu, va însemna ast-fel o epocă de grea încercare și de adâncă umilire.

Iată dece, fără ură ci numai cu milă în fața unui asemenea trecut trebuie să cerem falimentul moral al unui om, singurul lucru ce îl mai poate da semenilor săi: *Pilda a ceiace nu trebuie și nu poate să mai fie în viitor.*

Și astfel cei cari vor avea de acum înainte să se mai apropie de locuri de conducere, să știe că *Puterea*, e o medalie cu două fețe: Pe una e gloria, pe cealaltă e răspunderea.

27 Ianuarie, 1925.



ANEXA

Armata Română fără Ofițeri

Este în deobște cunoscut că corpul ofițeresc formează osătura unei armate. Nu poate să existe o oștire bună, fără ofițeri suficienți ca număr și bine pregătiți.

Războaiele trecute, dar mai cu seamă cel mondial, au dovedit că trupele unde proporția ofițerilor de rezervă era prea mare față de cei activi, nu au fost în stare să dea aceleași eforturi și aceleași rezultate ca unitățile unde numărul ofițerilor activi era într-o proporție mai mare.

Armata germană încă dela primele bătălii din 1914 a luat toate măsurile ca ofițerii activi să nu se expue prea mult, ceea ce nu a fost observat de armatele austro-ungară și în special de cea rusă.

Din această cauză, ambele armate s'au resimțit în tot timpul războiului.

Dacă pe lângă acestea se mai ține seamă că în timp de pace ofițerii activi sunt educatorii și instructorii soldaților, și că tot ei sunt aceia cari pregătesc ofițerii de rezervă, apoi lesne se va înțelege ce mare însemnatate au ofițerii activi într-o armată.

Fără un corp ofițeresc activ suficient ca număr și bine pregătit atât din punctul de vedere moral cât și profesional, în caz de războiu, armata este dinainte condamnată la o înfrângere sigură.

Actualul Ministru de războiu nu s'a preocupat de loc de această importantă chestiune și faptul că zi de

zi numărul ofițerilor activi devine tot mai mic, îl lasă nepăsător.

În adevăr, până acum avem deja o lipsă de 3000 de ofițeri activi. Dar viitorul este și mai întunecat. Atât în anul 1923 cât și anul acesta, nu s'au prezentat candidați suficienți la școlile pregătitoare de ofițeri. La infanterie, pentru cca 1000 locuri vacante, abia s'au putut primi 200 elevi, iar la artilerie pentru cca 300 locuri vacante s'au admis 50 de elevi.

Admițând că în viitor nu s'ar mai înființa nici o unitate nouă, cum însă pierderile normale pe care le suferă armata în ofițeri ca: morți, reformati, demisionați, scoși la pensie etc., trec de 500 anual; față de numărul elevilor arătat mai sus, cari frecventează în prezent școlile pregătitoare de ofițeri, este sigur că în anul 1925 vom avea 1000 ofițeri mai puțin și în anul 1926 încă 1000. Dacă se țin seamă și de cei 3000 ofițeri ce lipsesc deja, rezultă că în anul 1926, armata va avea cu 5000 ofițeri mai puțin decât nevoile sale, adică o *lipsă de aproape 40% din efective*.

Dar fapt și mai grav: Aceste lipsuri nu sunt repartizate în mod uniform între toate armele, căci la cavalerie spre ex., numărul ofițerilor este aproape complet, pe când la artilerie astăzi lipsesc deja 50 la sută din efective. Își poate închipui oricine ce va fi în anul 1926. Un adevărat dezastru.

Cum este oare posibil ca o asemenea stare de lucruri să lase nepăsător pe Ministru de Războiu?

D-sa va pleca desgiur cât de curând din capul acestui departament, dar nu s'a gândit oare la ce prăpăd lasă în urmă și că succesorii săi dacă vor fi în adevăr oameni cu dragoste de armată și dornici să îndrepte această stare de lucruri, se vor găsi în fața unor greutăți de neînvinși?

Dar, nu numai numărul ofițerilor activi scade în proporții îngrijitoare, ci și calitatea lor.

În adevăr: Anul acesta, la școlile pregătitoare de ofițeri pentru infanterie deși erau, după cum am spus, 1000 de locuri vacante, numărul candidaților a fost atât de mic și așa de slab pregătiți, încât la primul examen, cu toată îngăduința comisiunii examinatoare,

abia au putut fi amiși 36 elevi. Din această cauză a fost nevoie să se ție mai multe examene și, la fiecare din ele, Ministru de Războiu a tot redus condițiunile de admitere, doar se vor prezenta candidați mai mulți. Totuși, nici o îmbunătățire nu s'a produs, așa că până la urmă a fost nevoit să admită în aceste școli, sergenți și chiar caporali dela trupă, *numai cu 4 clase secundare* și totuși numărul elevilor admiși a fost, după cum am spus, de cea 200 în loc de 1000. Întrebarea este: De oarece cursurile care se predau în școlile pregătitoare de ofițeri au la baza lor cunoștințele a 8 clase de liceu și cum o parte din ei au numai 4 clase secundare, când și în ce mod acești elevi își vor mai completa cei 4 ani de liceu care le lipsesc?

Asemenea elemente, ajunși ofițeri cu o așa mare lipsă în cultura lor generală, de sigur că se vor resimți în tot decursul carierei lor militare.

Apoi, cum școlile militare au fost umplute într'o bună parte cu toți declassații liceelor, peste 10 — 15 ani când din acești declassați va trebui să se selecționeze elementele cele mai destoinice pentru nevoile armatei, de unde se vor mai alege? De unde se vor lua ofițerii de Stat Major? De unde tehnicienii atât de necesari armatei în viitor? De unde generalii care să comande armatele?

Și trebuie să se observe că asemenea fapte se produc tocmai în momentul când războiul devenind din ce în ce mai științific, reclamă o vastă cultură pentru toți ofițerii și în special pentru acei ce vor deveni șefii marilor unități.

Dacă d-l ministru de războiu, ar fi fost mai psiholog de mult se convingea că pricina acestei stări de lucruri este mai cu seamă de natură socială. Legea cererei și a ofertei, își găsește și aci cea mai largă aplicare.

În adevăr, tânărul dornic de a îmbrățișa cariera armelor, se întreabă cu drept cuvânt: Ce soartă mă așteaptă când voi ajunge ofițer?

Tabloul ce se prezintă înaintea ochilor săi, este cât se poate de negru: Tineretul nostru ca și toată lumea vede cum forțele se adună mereu spre a năruî oștirea. Din ființa ei deslușim simptomele dezorganizării morale. Alături de incompetența celor cari dezorganizează organizând, găsim o pornire de dezorganizare a sufletelor.

Otrava înceată a arbitrarului și a patimei se strecoară în sufletele ofițerilor.

Toți au pierdut încrederea în cel care conduce.

După pilda lui, șeful a încetat de a fi un părinte spre a deveni un prigonitor.

Nevoile ofițerului și ale familiei sale, nu mai au nici o crezare. Cu aceiași ușurință cu care unii sunt purtați fără merite, spre locurile cuvenite altora; alții sunt mutați de zeci de ori prin toate provinciile alipite.

Familia se dezorganizează. Ofițerul care, plătit cu leafă de mizerie, nu are dreptul de a mânca de cât odată pe zi, numai are nici dreptul de a avea un cămin și de a-și educa copii.

Mizerii sale materiale se adaugă mizeria morală.

D-nul ministru de războiu, prefăce azi trupele din Basarabia în colonii de pedeapsă a celor care nu se bucură de simpatiile d-sale, după cum eri umpluse Ardealul cu ofițeri care-i muta disciplinar.

Înaintările ofițerilor, singurul stimulent al acestei meserii care impune numai sacrificii, sunt oprite de dragul amorului vinovat care leagă pe d-l ministru de războiu, de patronul său: Ministrul de finanțe.

Lăsați în cea mai neagră sărăcie, la discreția arbitrarului celui mai complect, lipsiți de sollicitudinea șefilor, ne găsim dreptate când o au și li se cuvine, în bătaia tuturor vânturilor politice și a tuturor nedreptăților care se succed, fără orizont și fără posibilitate de îndreptare; iată soarta ce așteaptă pe acei cari ar dori să se dedice nobilei cariere a armelor.

Și atunci când tineretul nostru vede cum se răsplătește munca și meritele în alte cariere, cum mai ales întreprinderile particulare se ocupă în de aproape de nevoile personalului lor; nu este oare foarte natural ca acest tineret să nu mai dorească a îmbrățișa meseria armelor, căutând să-și îndrepte activitatea spre alte cariere?

Socot dar, că atât timp cât corpul ofițeresc se va zbate în situațiunea morală și materială de astăzi, candidați pentru școlile militare nu vom avea... și deci armata română va rămâne fără ofițeri.



18 Octombrie 1924